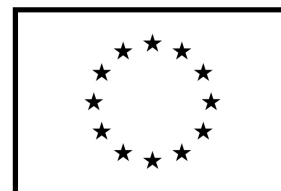

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Matúš Bañas

Holokaust na hodinách dejepisu

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov

2012

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Matúš Baňas

Kontakt na autora: ZŠ s MŠ Svinia, Záhradnícka 83/19, 082 32 Svinia,
banas.matus@gmail.com

Názov OPS/OSO: Holokaust na hodinách dejepisu

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2012

Odborné stanovisko vypracoval: PhDr. Ľubica Ďurechová

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov. Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

holokaust, Židia, presídľovanie Židov, geto, koncentračný tábor, vyhladzovací tábor, konečné riešenie židovskej otázky, autoritatívny režim, židovský kódex, arizácia, deportácie, dejepis, príprava na hodinu, beseda, využívanie IKT

Anotácia

Práca je venovaná téme holokaustu a jej prezentácií na hodinách dejepisu v 9. ročníku základnej školy. Ide o pomôcku pre učiteľov, vďaka ktorej si môžu vybrať jednu z dvoch foriem prezentácie daného učiva: využitie IKT na vyučovanie alebo formu besedy. Okrem teoretických východísk pri príprave hodín je jadro práce zamerané na praktickú realizáciu hodín, ktoré boli skutočne odučené, a ich následnú analýzu. Autor vystríha pred prípadnými chybami, ktorých sa učitelia môžu dopustiť a poukazuje na dôležité prvky, ktoré treba zdôrazniť. Prácu dopĺňa prezentácia, ktorá slúži ako učebná pomôcka.

OBSAH

Úvod

1 DEJEPIS V EDUKAČNOM PROCESE	5
1.1 Obsah a cieľ dejepisu	6
1.2 Holokaust na hodinách dejepisu	7
1.3 Vyučovacie hodina dejepisu ako základná jednotka edukačného procesu	8
1.4 Štruktúra vyučovacej hodiny	11
2 PRÍPRAVA NA HODINU O HOLOKAUSTE S VYUŽITÍM IKT	12
2.1 rozbor hodiny o holokauste s využitím IKT	20
3 PRÍPRAVA BESEDY O HOLOKAUSTE S KOŠICKÝM RABÍNOM JOSSIM STEINEROM	25
3.1 Rozbor besedy o holokauste s košickým rabínom Jossim Steinerom	28
Záver	31
Zoznam bibliografických zdrojov.....	32
Zoznam obrazových zdrojov	33
Zoznam príloh	34

ÚVOD

Jednou z hlavných úloh dejepisu je formovanie osobnosti žiakov, pričom najväčší dôraz sa kladie na rozvoj humanity, tolerance a demokracie. Akým spôsobom by mohli učitelia naplniť tento cieľ sa snaží predostrieť nasledujúca práca, ktorá je zameraná na tému holokaustu na hodinách dejepisu v 9. ročníku základných škôl. Práca by mala slúžiť ako metodická pomôcka pri vytváraní príprav na vyučovaciu hodinu s využitím IKT a formou besedy. Jej prínos by mali oceniť najmä učitelia nižšieho sekundárneho vzdelávania s aprobáciou dejepis, prípadne občianska náuka, etická výchova, náboženská výchova.

Jadro práce tvoria tri kapitoly, z ktorých prvá predstavuje teoretické východiská a ďalšie dve sú praktickou časťou prípravy a analýzy dvoch vyučovacích hodín. V teoretickej časti sa venujeme charakteristike dejepisu vo vzdelávacom systéme modernej spoločnosti. Predstavujeme jeho ciele, ktoré vyplývajú z aktuálneho školského vzdelávacieho programu. Ďalej popisujeme problematiku holokaustu, analyzujeme jeho funkciu pri vyučovaní dejepisu a nastoľujeme postupy, ktoré by mal učiteľ pri prezentácii danej témy dodržiavať, aby zachoval zásadu objektivity a vekuprimeranosti. Vystríhame tiež pred problémami, ktoré by mohli počas vyučovania vzniknúť a navrhujeme postupy, akými by prípadne nedostatky mohli riešiť. V závere tejto kapitoly sa venujeme najmä všeobecným teoretickým východiskám pri príprave vyučovacej hodiny so zameraním na stanovenie cieľov, metód a vpracovanie štruktúry samotnej hodiny. Podrobnejšie tu popisujeme výhody a nevýhody dvoch kľúčových metód, ktoré tvoria jadro celej práce – využitie IKT na vyučovaní a využitie besedy. Východiskom prvej kapitoly sú najnovšie práce didaktikov, ktoré boli vydané po roku 2000, čím sa naplňa zásada modernosti a aktuálnosti tejto práce.

Druhú a tretiu kapitolu tvoria reálne prípravy dvoch vyučovacích hodín, ktoré slúžia ako námety pre učiteľov. Ich spoločným prvkom je fakt, že obidve sa venujú rovnakej téme – holokaustu. Táto téma sa však prezentuje na pozadí dvoch rôznych tematických celkov a odlišujú sa aj kľúčové metódy, ktoré sú pri jednotlivých hodinách využité. Kým prvá hodina je súčasťou tematického celku druhá svetová vojna a hlavným cieľom je prezentácia holokaustu z pohľadu svetových dejín, v tej druhej sa holokaust prezentuje na pozadí národných dejín. Ďalší významný rozdiel spočíva v tom, že prvá hodina sa zameriava na využitie IKT vo vyučovaní, prácu s textami a riešenie problémových úloh, zatiaľ čo druhá hodina prebieha formou besedy s priamym účastníkom holokaustu, ktorým je košický rabín p. Jossi Steiner. Súčasťou druhej a tretej kapitoly sú aj rozborové daných hodín, ktoré podrobne analyzujú priebeh vyučovania. Prácu dopĺňajú prílohy, ktoré boli súčasťou prezentácie učiva a vďaka nim je možné lepšie si predstaviť priebeh obidvoch hodín.

1 DEJEPIS V EDUKAČNOM PROCESE

Edukácia je neodmysliteľnou súčasťou ľudského života. Každý človek si počas života osvojuje rôzne informácie, ktoré využíva vo svoj prospech, či už pozitívnym alebo negatívnym spôsobom. Už od čias staroveku sa ľudstvo snaží budovať systém vzdelávania, ktorý by nám pomáhal poznávať a objavovať nové dimenzie, čím by sa uľahčil ľudský život. Edukácia v dnešnom ponímaní má rôzne podoby a závisí od množstva faktorov, ktoré na ňu vplývajú – prostredie, vek, hospodárska vyspelosť krajiny atď. V moderných štátoch sa vzdelávanie sústreďuje v školských zariadeniach, ktorých školský systém má mnoho spoločných, ale aj rozdielnych prvkov. K tým spoločným bezpochyby patria oblasti, v ktorých edukačných proces prebieha.

V slovenskom školstve sa od roku 2008 začala meniť koncepcia vyučovania. Bol prijatý štátny vzdelávací program, „ktorý stanovuje všeobecné ciele vzdelávania a kľúčové kompetencie, ku ktorým má vzdelávanie smerovať. Ciele vzdelávania sú postavené tak, aby sa zabezpečil vyvážený rozvoj osobnosti žiakov“ (Štátny vzdelávací program, 2011). Štátny vzdelávací program sa stal východiskom pre vytvorenie školských vzdelávacích programov, ktoré by mali priniesť do škôl väčšiu voľnosť. Súčasťou štátneho vzdelávacieho programu je aj zmena vzdelávacích oblastí, v ktorých sú zahrnuté jednotlivé predmety vo vyučovaní. Pre nižšie stredné vzdelávanie sa tieto oblasti členia nasledovne:

- Jazyk a komunikácia
- Matematika a práca s informáciami
- Človek a príroda
- Človek a spoločnosť
- Človek a hodnoty
- Človek a svet práce
- Umenie a kultúra
- Zdravie a pohyb

„Dejepis spolu s humánnou zložkou geografie a občianskou náukou tvorí vzdelávaciu oblasť Človek a spoločnosť. Je v nej však samostatným predmetom a spolu s nimi v integratívnych vzťahoch predstavuje jeden z významných prostriedkov procesu humanizácie žiakov“ (Jovankovič et al., 2011, s. 2).

1.1 Obsah a cieľ dejepisu

Už zo samotného zaradenia dejepisu v rámci vzdelávacej oblasti sa dá identifikovať jeho hlavný cieľ, ktorý spočíva v získavaní informácií o minulosti, ich triedení a analýze, na základe ktorej žiaci pochopia súčasné spoločenské dianie a dokážu si tak naň vytvoriť vlastný názor. Hlavnú funkciu dejepisu vo svojej práci výstižne charakterizovala Darina Vasil'ová: „Cieľom dejepisného vyučovania je v najvšeobecnejšej rovine oboznámiť žiakov s vývojom ľudskej spoločnosti a naučiť ich metóde samostatného získavania poznatkov o historických javoch, vrátane spôsobu hodnotenia týchto javov“ (2010, s. 185). Tvorcovia štátneho vzdelávacieho programu vidia hlavnú funkciu dejepisu ako: „kultivovanie historického vedomia žiaka ako celistvej osobnosti a uchovanie kontinuity historickej pamäti v zmysle odovzdávania historickej skúsenosti či už z miestnej, regionálnej, celoslovenskej, európskej alebo svetovej perspektívy“ (Jovankovič et al., 2011, s. 2). Predchádzajúce ciele je možné dosiahnuť zodpovedným prístupom učiteľa k vyučovaniu dejepisu, ale najmä využívaním inovatívnych metód vyučovania, metód aktívneho učenia, samostatnej práce (rekonštrukčnej a reprodukčnej), informatizáciou dejepisného vyučovania a modernými koncepciami vyučovania, ako sú kooperatívne a projektové vyučovanie. (Vasil'ová, 2010, s. 186).

Vyučovanie dejepisu na Slovensku sa v súčasnej dobe snaží zameriavať na národné dejiny a v rámci časového obdobia sa najväčší dôraz kladie na dejiny 19. a 20. storočia, pretože práve táto doba mala najväčší vplyv na formovanie súčasného Slovenska a je hlavným tvorcom dnešných spoločenských javov a problémov. V rámci týchto aspektov sa veľký dôraz kladie aj na regionálnu výchovu, na základe ktorej sa u žiakov pestuje úcta k vlastnému kraju, k národu a k rozvíjaniu vlastenectva ako súčasť formovania ich historického vedomia. V tejto súvislosti však výraznou mierou vstupuje do edukačného procesu učiteľ, ktorý musí usmerniť budovanie vlastenectva do tej miery, aby neprerástlo do nacionalizmu. Súčasťou historického vedomia má byť aj úcta k iným národom a etnikám a rešpektovanie kultúrnych a iných odlišností. Najlepším spôsobom sa tieto ciele dajú naplniť poukázaním na dôsledky autoritatívnych režimov v Európe, ale aj vo svete v 20. storočí, ktoré viedli k prenasledovaniu, k holokaustu alebo ku genocíde. Týmto spôsobom prispieva dejepis k rozvíjaniu hodnôt v demokratickej spoločnosti, ktoré sú základom dnešného európskeho spoločenstva.

1.2 Holokaust na hodinách dejepisu

Téma holokaustu je veľmi vhodným prostriedkom na dosiahnutie hlavných cieľov, ktoré so sebou prináša dejepis ako taký. Pri ich formovaní je však nutné dodržiavať určité princípy a postupy. Tie vychádzajú z didaktickej teórie, ale hlavne z historického vývoja a dôsledkov, ktoré so sebou holokaust priniesol. Hlavným východiskom je samotná definícia pojmu holokaust. Tá je jednoznačná a historici sa pri jej pomenovaní líšia len minimálne. Mária Tonková zadefinovala holokaust ako „vyhladzovanie obyvateľstva židovského pôvodu v európskych krajinách nacistami počas druhej svetovej vojny“ (2001, s. 205).

V súvislosti s vyučovaním holokaustu sú na učiteľa kladené obrovské nároky, pretože pri prezentácii tohto učiva sa stretávajú dva dôležité prúdy, ktoré musia byť v edukačnom procese rešpektované:

- snaha o budovanie humanity, tolerance a demokracie na pozadí jednej z najväčších tragédií v dejinách ľudstva
- vystihnutie správnej miery medzi adekvátnou výpovednou hodnotou a prehnanou morbidnosťou

Princípy humanity, tolerance a demokracie patria medzi hlavné piliere súčasnej modernej spoločnosti. Na pozadí holokaustu môže učiteľ výstižne vykresliť následky ich porušovania v minulosti. Na základe toho si žiak dokáže vytvoriť obraz o tom, čo so sebou prináša nerešpektovanie základných ľudských princípov, čím sa formuje osobnosť samotného žiaka.

Vyučovanie o hrôzach druhej svetovej vojny sa spája so silnými emocionálnymi reakciami žiakov, preto je holokaust z pohľadu učiteľa veľmi komplikovanou problematikou. Úloha vyváženej prezentácie danej témy zostáva na samotnom učiteľovi a je zrkadlom jeho učiteľského majstrovstva. Je veľmi dôležité, aby sa nesnažil poukazovať iba na radikalizmus, ktorý so sebou holokaust priniesol. Mal by sa skôr zamerať na postupné prezentovanie dejín židovského národa, na jeho náboženstvo, kultúru, zvyky, spoločenské postavenie a až v dôsledku nástupu fašizmu v Európe na zverstvá, ktoré boli páchané počas druhej svetovej vojny (Peleyová, 2003, s. 5). V súvislosti s tým je dôležitá súhra medzipredmetových vzťahov, najmä s náboženskou výchovou, etickou výchovou a občianskou výchovou. Preto sa téma holokaustu nemôže oklieštiť na prezentáciu počas jednej hodiny, ale mala by sa postupne prelínať na viacerých hodinách a predmetoch. Jej vyústením by mala byť hodina dejepisu, ktorá je súčasťou tematického celku o druhej svetovej vojne.

V záujme objektivity, ktorú so sebou hodiny dejepisu prinášajú, je dôležité žiakom vyvrátiť fámy, ktoré sa kratšiu alebo dlhšiu dobu udržiavajú vo verejnosti buď v súvislosti so židovským obyvateľstvom, alebo so samotnými Nemcami. Jedným z hlavných dôvodov

vzniku antisemitizmu bol napríklad mylne interpretovaný záver, že za smrťou Ježiša Krista sú Židia. Naopak, je potrebné žiakom vysvetliť, že nie všetci Nemci sú zodpovední za holokaust. Mnohí z nich už pred vojnou odmietali čo i len náznaky antisemitizmu nehovoriac o tom, že s myšlienkou vyvražďovania Židov nesúhlasil a nesúhlasí takmer žiadny Nemec. Zároveň sa niekoľkí Nemci pokúsili o atentát na Hitlera, pretože pochopili, kam ich krajinu privedie (Peleyová, 2003, s. 5). Preto tvorí objektívne zhodnotenie histórie neodmysliteľnú súčasť dejepisu a zvlášť pri téme holokaustu.

Pri prezentácií samotnej vyučovacej hodiny by sa mal učiteľ zamerať na nové edukačné postupy a metódy, ktoré so sebou moderná didaktika prináša. Je veľmi vhodné, ak sa počas hodiny využijú informačno-komunikačné technológie, „ktoré slúžia k názornosti vyučovania a umožňujú dokonalejšie, rýchlejšie a komplexnejšie osvojenie učiva“ (Fulková, 2006, s. 98). Tieto metódy sú pre žiakov príťažlivé a vďaka nim si bude môcť lepšie predstaviť realitu, s ktorou sa ľudia v období druhej svetovej vojny stretávali. Okrem toho je tu stále možnosť využiť pri vyučovaní tzv. zážitkovú formu. Tá môže byť sprostredkovaná viacerými spôsobmi: exkurzia do bližších alebo vzdialenejších miest, ktoré súvisia s danou problematikou, beseda s pracovníkmi múzea, historikmi, ale najmä s žijúcimi pamätníkmi, ktorí hrôzy holokaustu prežili na vlastnej koži a napriek pokročilému veku sú ochotní prísť a rozprávať o svojom osude. Práve autentické sprostredkovanie zážitkov od priamych účastníkov historických udalostí, sa v súčasnej dobe stáva veľmi preferovanou metódou v západných krajinách (napr. v Kanade).

Mnohí žiaci napriek snahe učiteľov vnímajú dejepis ako niečo veľmi vzdialené, ba až fantastické a nereálne. A práve výpoveď priamych účastníkov historických udalostí príjme žiakov k tomu, aby svoj postoj prehodnotili. Takýto spôsob vyučovania prináša so sebou aj komplikácie. Nie každá škola má vo svojom okolí človeka, ktorý by prežil holokaust alebo iné hrôzy autoritatívnych režimov. V tejto súvislosti je však možné využiť projekt pod názvom Oral history, ktorý na svojej internetovej stránke už niekoľko rokov prináša Ústav pamäti národa na Slovensku. Ústav tu zhromažďuje „...širokú databázu filmových záznamov, svedeckých výpovedí a audiovizuálnych formátov o praktikách totalitných režimov na Slovensku... Výpovede majú slúžiť na bádateľské a vzdelávacie účely, prípadne na výrobu budúcich TV dokumentov“ (Ústav pamäti národa, 2011). Vďaka tomuto projektu je možné aspoň čiastočne priniesť autentické svedectvá ľudí z čias neslobody do každej školy na Slovensku a nahradiť tak fyzickú prítomnosť pamätníkov sprostredkovaním cez audiovizuálnu techniku.

1.3 Vyučovacia hodina dejepisu ako základná jednotka edukačného procesu

Teoretické východiská vyučovacej hodiny dejepisu rozpracovali podrobne viacerí autori. Ich východiskami sa stali všeobecné zásady pri definícii, príprave a štruktúre vyučovacej hodiny. „Základnou stavebnou (organizačnou) jednotkou triednohodinového systému je vyučovacia hodina, ktorá na našich školách trvá 45 minút. Ak vyučovanie určitého predmetu trvá nepretržite 2 a viacej vyučovacích hodín (s prestávkami na oddych žiakov i učiteľa), hovoríme o vyučovacej jednotke“ (Turek, 2008, s. 294). Vyučovacia hodina sa chápe ako organizačná forma vyučovania, „pri ktorej učiteľ pracuje v presne vymedzenom čase so stálou skupinou žiakov (triedou) v učebni, ktorá je pre túto triedu vyhradená, pracuje tu podľa stabilného rozvrhu hodín, využíva pritom vhodné metódy a prostriedky, aby dosiahol stanovené vzdelávacie a výchovné ciele pri rešpektovaní didaktických princípov“ (Petlák, 2004, s. 172). Z tejto štruktúry vychádza aj definícia vyučovacej hodiny dejepisu, ktorá je „základnou organizačnou formou výchovno-vyučovacej práce, v ktorej si žiaci pod vedením učiteľa a za pomoci vyučovacích prostriedkov osvojujú nové historické poznatky, precvičovaním a opakovaním ich prehľbujú a upevňujú“ (Vasil'ová, 2010, s. 184). Pre úspešný

a efektívny priebeh vyučovacej hodiny je dôležitá jej príprava. V nej sa musíme zamerať najmä na ciele a metódy, akými tieto ciele dosiahneme.

Ciele vyučovacej hodiny

Každé úspešné a efektívne vyučovanie musí vyústiť do úspešného a efektívneho učenia. Učiteľ má vedieť, či k učeniu skutočne došlo, či došlo k plánovaným pozitívnym zmenám vo vedomostiach, schopnostiach, zručnostiach a v postojoch žiakov. Tieto výsledky vyučovacieho procesu, musí učiteľ plánovať už na začiatku výučby ako presne formulované ciele. Ciele vyučovania a výsledky výučby tvoria akúsi dvojicu, ktorá je základom modelu riadeného učenia.

Cieľom vyučovania rozumieme kvalitatívne a kvantitatívne zmeny osobnosti žiaka, ktoré sa dosahujú vyučovacím procesom. Pre správne riadenie vyučovacieho procesu je potrebné dobre poznať jednak ciele a jedna výsledky výučby. Učítelia svojou každodennou pedagogickou činnosťou formulujú ciele tematických celkov a tém učiva, ako aj ciele vyučovacích jednotiek a ich jednotlivých častí. Tieto ciele sa nazývajú špecifické (konkrétne) ciele (Bajtoš, 2003, s. 153-156). Podľa psychických procesov učiacich sa rozdeľujeme špecifické ciele na:

1. Kognitívne (vzdelávacie) – zahrňujú oblasť vedomostí, intelektuálnych zručností a poznávacích schopností. Kognitívne ciele má učiteľ stanoviť tak, aby vedel, čo a ako sa má žiak naučiť.
2. Afektívne (výchovné) – zahrňujú oblasť citovú, oblasť postojov, hodnotovej orientácie a sociálno-komunikatívnych zručností. Pri formulácii týchto cieľov učiteľ hľadá v konkrétnom tematickom celku príslušnú tému, ktorá môže ovplyvniť postoje žiakov, ich hodnotovú orientáciu.
3. Psychomotorické (výchovné) – zahrňujú oblasť motorických zručností a návykov za účasti psychických procesov (napr. práca s nástrojmi, zariadeniami atď.). Sú hlavnou náplňou praktického vyučovania a spájajú sa najmä s fyzickou aktivitou alebo vnímaním.

Na hodinách dejepisu sa v najväčšej miere naplňajú prvé dva ciele. Napĺňanie kognitívnych cieľov súvisí so získavaním poznatkov o minulosti na pozadí čoho chápu žiaci súčasné dianie a spoločenské problémy. Na základe týchto vedomostí si žiaci utvárajú vlastnú predstavu o svete, čím sa formuje ich osobnosť a naplňujú sa afektívne ciele. Psychomotorické ciele sú pri vyučovaní dejepisu zastúpené len okrajovo, aj keď pri niektorých formách vyučovania, ako sú exkurzie a výlety, môžu byť zastúpené výraznejšie.

Metódy vyučovacej hodiny

Množstvo metód, ktoré opisuje didaktika, sa usilujú didaktici triediť do jednotlivých skupín. Pri tomto vychádzajú z rôznych hľadísk. Preto v didaktike nie je doposiaľ prijatá jednotná klasifikácia metód. V posledných rokoch sa v našej didaktike zaužívalo triedenie metód podľa etáp vyučovacieho procesu (Petlák, 2004, s. 127-152). Metódy sa podľa etáp členia na:

1. motivačné – metódy usmerňujúce záujem o učenie
2. expozičné – metódy prvotného oboznamovania žiakov s učivom
3. fixačné – metódy opakovania a upevňovania učiva
4. diagnostické a klasifikačné – metódy hodnotenia, kontroly a klasifikácie

V rámci týchto metód sa najväčšia pozornosť venuje expozičným metódam, ktoré sa ďalej členia na:

1. metódy priameho prenosu poznatkov
  - monologické – rozprávanie, opis, vysvetľovanie, prednáška
  - dialogické – rozhovor, beseda, dramatizácia

2. metódy sprostredkovaného prenosu poznatkov
  - demonstrácia – demonštrácia obrazov, filmu, pohybu...
  - pozorovanie – pozorovanie javov, navodených situácií...
  - manipulácia s predmetmi – laboratórna práca, pokus, hra...
3. metódy problémové
  - problémové vyučovanie
  - projekty
4. metódy samostatnej práce a autodidaktické metódy
  - samostatná práca s knihou, práca v laboratóriu, samostatné štúdium...
5. metódy mimovoľného učenia
  - preberanie názorov, postojov, záujmov, napodobňovanie činností...

V praktickej časti tejto práce sme sa pri príprave vyučovacích hodín s témou holokaustu sústredili najmä na dva okruhy z vyššie uvedených metód: metódy priameho prenosu poznatkov a metódy sprostredkovaného prenosu poznatkov. V rámci nich sme rozpracovali jednu vyučovaciu hodinu s využitím IKT a jednu vyučovaciu hodinu, ktorá prebehla formou besedy s košickým rabínom Jossim Steinerom.

Využitie IKT na hodinách dejepisu

V súčasnej dobe sa rozšírilo v školách využívanie IKT, pretože „ich používanie prispieva k zefektívneniu vzdelávania“ (Turek, 2002, s. 95). Preto je prvá z hodín praktickej časti koncipovaná tak, aby boli tieto technológie využité v čo najväčšom rozsahu. Vo vyučovacom procese môžeme IKT používať prakticky v každej fáze vyučovacej hodiny (pri motivácii, sprístupňovaní nového učiva, precvičovaní, upevňovaní a preverovaní vedomostí...). Existuje mnoho spôsobov, ako ich môžeme zaradiť do vyučovacieho procesu – tvorba prezentácií, referátov, sprostredkovanie obrazových materiálov, filmových materiálov, simulácia pokusov, využitie výučbových programov atď. Využívanie IKT so sebou prináša výhody, ale aj nevýhody

Výhody využívania IKT vo vyučovaní:

- vysoký stupeň motivácie (dynamika, živosť, animácia, zvuky),
- sprístupnenie neprístupného (napr. filmové zábery historických udalostí),
- interaktívnosť - žiak môže zasahovať priamo do deja, meniť podmienky
- simulácia časovo náročných javov v relatívne krátkom čase
- rozvíjanie medzi predmetových vzťahov,
- nový spôsob podávania informácií
- konštruktivistický prístup - žiak nedostáva hotový poznatok, ale získava ho sám,
- rozvoj tvorivosti,
- individuálne tempo, možnosť nápovede,
- rýchla spätná väzba
- vyššia objektivita pri vyhodnocovaní testov,

Nevýhody využívania IKT vo vyučovaní:

- nedôveryhodnosť – nie všetky informácie, najmä na internete, sú dôveryhodné
- dostupnosť technológií - nie všetky potrebné technológie sú v škole dostupné, veľa ich je i finančne náročných
- počítačová gramotnosť a kompetencie učiteľov a žiakov - na zaradenie počítačov do vyučovania musia mať žiaci i učitelia aspoň základnú počítačovú gramotnosť
- nevyspytateľnosť technických zariadení

Najväčšou výhodou využívania IKT vo vyučovaní je bezpochyby fakt, že vďaka prepojeniu vnímania zrakom aj sluchom súčasne sa zvyšuje efektívnosť učenia na 50%, pričom efektívnosť učenia, ktoré sa vykonáva iba zrakovým vnímaním obrazu je 30% a dokonca pri učení, ktoré sa obmedzuje iba na sluchové vnímanie, klesá efektívnosť na 20% (Turek, 2002, s. 95).

Využitie besedy na hodinách dejepisu

Beseda sa často využíva na rôznych predmetoch ako sú občianska náuka, etická výchova, náboženská výchova, dejepis, ale najčastejšie však zrejme na literatúre. Beseda patrí medzi dialogické metódy, aj keď v prípade, že hlavný aktér disponuje silnými rečníckymi schopnosťami, sa môže stať, že sa viac začne podobať na monológ alebo prednášku. Takýto priebeh besedy nemusí byť automaticky posudzovaný ako nesprávny. Pre besedu je však charakteristické spoločné riešenie jednej alebo viacerých otázok celým kolektívom triedy. Vyžaduje si vedúceho besedy, ktorým môže byť učiteľ, žiak alebo iná osoba. „Beseda môže byť organizovaná po prebratí tematického celku učiva, po návšteva závodu, po filme atď. Môže plniť funkciu zoznamovania žiakov s novým učivom a jeho osvojenia, inokedy funkciu opakovania a upevňovania učiva, ale aj preverovania vedomostí žiakov“ (Petlák, 2004, s. 137).

Použitie besedy je veľmi náročné na prípravu zo strany učiteľa. V prípade, že sa besedy zúčastní aj externá osoba, je dôležité, aby sa s ňou učiteľ pred realizáciou besedy dohodol na základných bodoch a osnove samotnej besedy. Účinnosť takejto metódy pri vyučovaní sa zvyšuje použitím pomôcok. Didaktickú účinnosť besedy možno zvýšiť tým, že žiaci sa budú na ňu dlhodobejšie pripravovať – zhromažďovať informácie, získavať názory odborníkov na istú oblasť a pod. Vo viacerých alternatívnych koncepciách vyučovania je beseda (a príprava na ňu) významnou vyučovacou metódou. V súvislosti s jej aplikáciou na hodinách dejepisu sa zvyšuje aj tzv. zážitkové učenie, ktoré môže sprostredkovať priamy účastník historických udalostí, čím sa vyučovaniu dejepisu dodáva miera reálnosti, ktorú žiaci častokrát nedokážu vnímať.

1.4 Štruktúra vyučovacej hodiny

Každá vyučovacia hodina má svoju koncepciu, ktorá vychádza z vopred určených fáz. Pre efektívnych priebeh vyučovacej hodiny je potrebné tieto fázy rešpektovať, aj keď je do určitej miery prípustná ich modifikácia. Jednotlivé fázy vyučovacej hodiny vyzerajú nasledovne:

1. Organizačná časť – pozdrav, zápis do triednej knihy, kontrola prítomných žiakov v triede (2 – 3 min.).
2. Oznámenie cieľa vyučovacej hodiny (2 – 3 min.).
3. Motivácia žiakov a aktualizácia učiva (5 – 7 min.).
4. Preverovanie vedomostí (poznatkov) nadobudnutých na predchádzajúcich hodinách (ak nesúvisia s aktualizáciou), kontrola domácej úlohy, resp. domácej prípravy (5 – 10 min.).
5. Prezentácia (sprístupňovanie) nového učiva (15 – 20 min.).
6. Fixácia (upevnenie) nového učiva (5 – 7 min.).
7. Zhrnutie učiva (1 – 2 min.).
8. Zadanie a vysvetlenie domácej úlohy (1 – 2 min.).
9. Zhodnotenie vyučovacej hodiny a jej záver (2 – 3 min.).

Jednotlivé fázy vyučovacej hodiny je možné presúvať podľa rôznych okolností a potrieb učiteľa. Časové vymedzenie jednotlivých etáp v štruktúre vyučovacej hodiny je iba informatívne. Pri zostavení štruktúry vyučovacej hodiny a časového rozpätia jej jednotlivých fáz je najdôležitejší cieľ a obsah sprístupňovaného učiva (Vasil'ová, 2010, s. 201-202).

2 PRÍPRAVA NA HODINU O HOLOKAUSTE S VYUŽITÍM IKT

PREDMET: dejepis

ŠKOLA: ZŠ s MŠ Svinia

ROČNÍK: IX.

DÁTUM: 25. 1. 2011

OBSAHOVÝ ŠTANDARD:

- a) **Tematický celok:** Druhá svetová vojna
- b) **Téma vyučovacej hodiny:** Tragédia Židov - HOLOKAUST
- c) **Pojmy:** holokaust, Židia, presídľovanie Židov, geto, koncentračný tábor, vyhladzovací tábor, konečné riešenie židovskej otázky

VZDELÁVACIE/KOGNITÍVNE CIELE:

- VYSVETLIŤ, ČO TO BOL HOLOKAUST
- zhodnotiť dôsledky holokaustu
- vymenovať jednotlivé etapy holokaustu
- vysvetliť a popísať myšlienku presídľovania Židov
- vysvetliť a popísať funkciu židovského geta
- vysvetliť a popísať funkciu vyhladzovacích táborov
- vybrať z množstva informácií tie najdôležitejšie a zostručiť ich

VÝCHOVNÉ/AFEKTÍVNE CIELE:

- VYVAROVAŤ SA PORUŠOVANIA ĽUDSKÝCH A OBČIANSKÝCH PRÁV
- nabádať k rasovej tolerancii
- chápať, že dodržiavaniu občianskych a ľudských práv môžeme napomáhať všetci
- chápať rozdiel medzi prehnane drastickými zábermi a vhodnými zábermi, ktoré sú prezentované na internete alebo v médiách

PSYCHOMOTORICKÉ CIELE:

- VNÍMAŤ VÝKLAD UČITEĽA
- naformulovať otázky pre učiteľa
- napísať poznámky a vypracovať domácu úlohu

VÝKONOVÝ ŠTANDARD: ISCED 2

DRUH VYUČOVACEJ HODINY: hodina výkladu a osvojovania nových vedomostí

TYP VYUČOVACEJ HODINY: priebežná

FORMA VYUČOVACEJ HODINY: hromadná

VYUČOVACIE METÓDY: heuristický rozhovor, metóda otázok a odpovedí, vysvetľovanie, práca s historickým textom

VYUČOVACIE PROSTRIEDKY: vysvetľovanie učiteľa, zápis žiakov do zošita, práca s historickým textom, využitie interaktívnej technológie

UČEBNÉ POMÔCKY UČITEĽA: interaktívna tabuľa, počítač, dataprojektor, internet, PowerPointová prezentácia, Dejepisná čítanka 4

UČEBNÉ POMÔCKY ŽIAKA: Učebnica dejepisu 4 (Svet v novom storočí), Dejepisná čítanka 4, zošit

DIDAKTICKÉ ZÁSADY:

- zásada názornosti
- zásada primeranosti
- zásada komplexného rozvoja osobnosti
- zásada uvedomelosti a aktivity

MEDZIPREDMETOVÉ VZŤAHY: občianska výchova, etická výchova, náboženská výchova, geografia, informatika, slovenský jazyk

OSNOVA NOVÉHO UČIVA:

- holokaust
- presídľovanie Židov (denník Anny Frankovej)
- getá (povstanie vo varšavskom gete)
- vyhladzovacie tábory (text o R. Hössovi)

ŠTRUKTÚRA VYUČOVACEJ HODINY:

1. Organizačná časť (2 min.)

Pozdrav, spustenie počítača, dataprojektora, interaktívnej tabule, zápis do triednej knihy, kontrola prítomných žiakov v triede.

2. Oznámenie cieľa vyučovacej hodiny (1 min.)

Učiteľ oboznámi žiakov s témou dnešnej hodiny - snímka č. 1. Následne predstaví najdôležitejšie kognitívne a afektívne ciele:

- VYSVETLIŤ, ČO TO BOL HOLOKAUST
- zhodnotiť dôsledky holokaustu
- vymenovať jednotlivé etapy holokaustu
- VYVAROVAŤ SA PORUŠOVANIA ĽUDSKÝCH A OBČIANSKÝCH PRÁV

3. Motivácia žiakov (4 min.)

Heuristický rozhovor - snímka č. 2.

Učiteľ rozvedie krátku diskusiu na tému: *Predstavte si, že by ste sa stali svedkom nejakého trestného činu (napr. krádeže auta). Išli by ste svedčiť na políciu, aby ste pomohli odhaliť vinníka? Aké negatíva by vám to mohlo priniesť? Aké pozitíva by vám to mohlo priniesť?*

4. Preverovanie vedomostí nadobudnutých na predchádzajúcich hodinách (4 min.)

Frontálne opakovanie

Otázky pre žiakov - snímka č. 3.

- Kedy sa stal Hitler nemeckým kancelárom?
- Ako sa Hitler vysporiadal so svojimi politickými protivníkmi?
- Prečo Hitler nenávidel práve Židov?
- Čo boli norimberské zákony?

- e. V čom konkrétne obmedzovali norimberské zákony Židov?
- f. Ktoré európske územia získal Hitler bez boja ešte pred začiatkom 2. sv. vojny?
- g. Prečo uzavrel Hitler pred útokom na Poľsko zmluvu o neútočení so ZSSR?
- h. Kedy zaútočil Hitler na Poľsko?

5. Prezentácia nového učiva (24 min.)

5.1. Presídľovanie Židov – snímky č. 4-6

- definícia holokaustu
- príčiny presídľovania
- spôsob a cieľ presídľovania

Snímka č. 4

Prameň: vlastný návrh

Snímka č. 5

Prameň: vlastný návrh

Poznámky žiakov – snímka č. 6:

Holokaust – prenasledovanie a masové vyvražďovanie Židov počas 2. sv. vojny

Etapy holokaustu:

1. **presídľovanie Židov** – cieľ: odstrániť Židov do okrajových častí 3. ríše a zbaviť ich majetku

Otázka pre žiakov – snímka č. 7:

- a. Ako by ste sa snažili vyhnúť presídleniu, keby ste boli na mieste Židov?

Práca s textom:

- učiteľ stručne opíše osud Anny Frankovej – snímka č. 8
- žiaci prečítajú ukážku z denníka Anny Frankovej – snímky č. 9-10
- žiaci ústne odpovedia na otázky týkajúce sa textu

Snímka č. 8

Prameň: vlastný návrh

Otázky pre žiakov – snímka č. 11:

- a. Ako by ste jedným slovom vystihli pocity Anny Frankovej?
b. O kom Anna predpokladala, že zazvonil pri dome?
c. Ako sa zmenilo správanie Anny pred príchodom do úkrytu a po ňom?

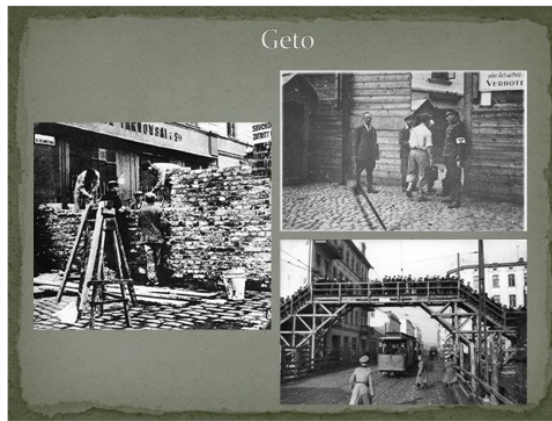
5.2. Getá – snímky č. 12-16

- definícia get
- najväčšie getá v Európe
- príčiny vzniku get
- život v getách
- transporty z get

Snímka č. 12

Prameň: vlastný návrh

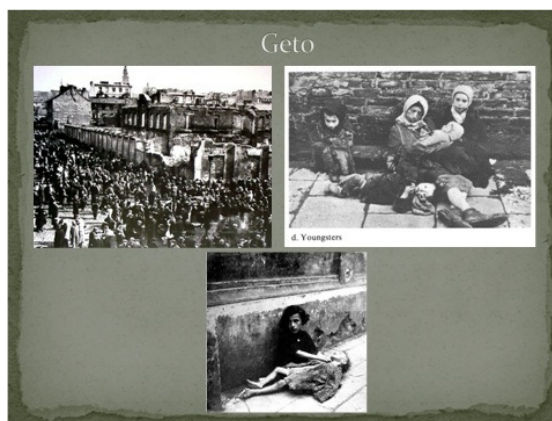
Snímka č. 13

Prameň: vlastný návrh

Snímka č. 14

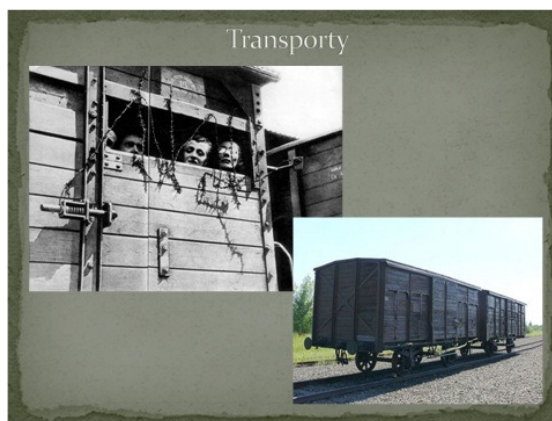
Prameň: vlastný návrh

Snímka č. 15

Prameň: vlastný návrh

Snímka č. 16

Prameň: vlastný návrh

Otázka pre žiakov – snímka č. 17:

- a. Čo by ste urobili preto, aby ste sa vyhli transportu z geta do koncentračného tábora?
  - o povstanie vo varšavskom gete – snímka č. 18

Snímka č. 18

Prameň: vlastný návrh

Poznámky žiakov – snímka č. 19:

2. **getá** – časti väčších miest úplne oddelené od zvyšku mesta. Cieľ: sústrediť Židov na čo najmenšom území kvôli lepšej kontrole a bezproblémovému presunu do vyhladzovacích táborov. Najväčšie getá – Varšava, Lodž, Krakov, Riga, Minsk...

5.3. Koncentračné a vyhladzovacie tábory – snímky 20-23

- o dôvod vzniku
- o rozdiel medzi koncentračným a vyhladzovacím táborom
- o najväčšie vyhladzovacie tábory v Európe
- o život v táboroch
- o medicínske pokusy
- o spôsob likvidácie Židov

- utajovanie existencie vyhladzovacích táborov
- dôsledky vyhladzovacích táborov

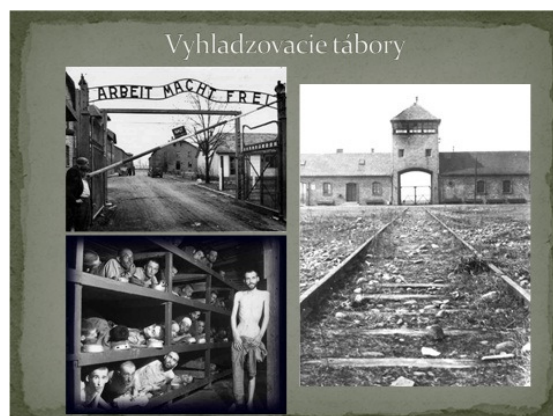
Snímka č. 20

Prameň: vlastný návrh

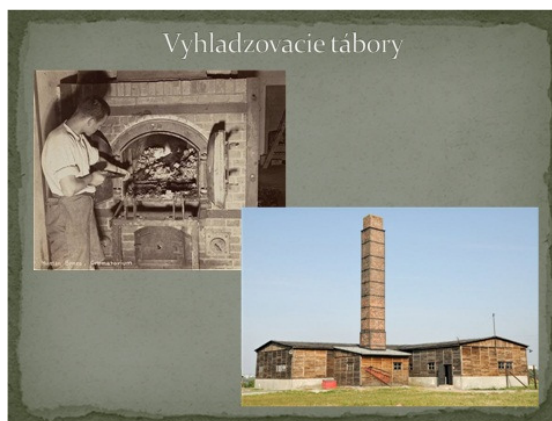
Snímka č. 21

Prameň: vlastný návrh

Snímka č. 22

Prameň: vlastný návrh

Snímka č. 23

Prameň: vlastný návrh

Práca s textom:

Žiaci prečítajú článok s názvom Osvienčimský kat a jeho žena z Dejepisnej čítanky 4, str. 19-20 (Príloha 2). Potom ústne odpovedia na otázky.

Otázky pre žiakov – snímka č. 24:

- Prečo sa fašisti snažili utajiť to, čo sa dialo so Židmi vo vyhľadzovacích táboroch?
- Ako by ste charakterizovali veliteľa Rudolfa Hössa (nepoužívať vulgarizmy)?
- Čím obhajoval Höss svoje skutky?

Poznámky žiakov – snímka č. 25:

- vyhľadzovacie tábory** – vznikli z koncentračných táborov. Cieľ: v čo najkratšom čase vyvraždiť čo najviac nepohodlných ľudí, najmä Židov. Zabíjalo sa v plynových komorách a telá sa spaľovali. Najväčšie vyhľadzovacie tábory – **Osvienčim-Brezinka, Treblinka, Sobibor**.

Počas 2. sv. vojny zavraždili fašisti približne **6 000 000 Židov**.

6. Fixácia nového učiva (6 min.)

Frontálne opakovanie

Otázky pre žiakov – snímky č. 26-27:

- Čo to bol holokaust?
- Vymenuj jednotlivé etapy holokaustu počas 2. sv. vojny!
- Prečo začal Hitler presídľovať Židov zo svojich pôvodných domovov?
- Čo boli židovské getá?
- Aký účel mali židovské getá?
- Kde sa nachádzali najväčšie židovské getá v Európe?
- Ako prebiehali transporty Židov do koncentračných táborov?
- Aký bol rozdiel medzi koncentračným táborom a vyhľadzovacím táborom?
- Kde boli najznámejšie vyhľadzovacie tábory?

7. Zhrnutie učiva (1 min.)

Zhrnutie učiva vychádza najmä zo základných pojmov, ktoré tvorili obsah hodiny. Učiteľ žiada o vymenovanie pojmov samotných žiakov.

8. Zadanie a vysvetlenie domácej úlohy (1 min.)

Vytvoriť krátku prezentáciu v PowerPointe na tému Holokaust. Použiť minimálne 8 snímok. Na každej snímke bude maximálne 20 slov. Vyhnúť sa prehnane drastickým záberom. Tí, ktorí nemajú doma počítač, si urobia domácu úlohu v počítačovej učebni školy v termíne vymedzenom na podobné aktivity pre žiakov. Domáca úloha bude klasifikovaná.

9. Zhodnotenie vyučovacej hodiny a jej záver (2 min.)

Učiteľ zhodnotí pripravenosť žiakov na túto hodinu, aktivitu žiakov, ich prístup k danej problematike a naplnenie prípadne nenaplnenie stanovených cieľov. V prípade potreby upozorní na nedostatky, ktoré sa pri preberaní učiva vyskytli a upozorní žiakov, aby štúdiu daného problému venovali pri domácej príprave viac času.

2.1 Rozbor hodiny o holokauste s využitím IKT

Téma hodiny: Tragédia Židov – holokaust

1. Organizačná časť (2 min.)

Po príchode do triedy som pozdravil žiakov, zapol počítač, dataprojektor a interaktívnu tabuľu. Počas toho, ako sa technika spúšťala, som urobil zápis do triednej knihy, skontroloval prítomných a zapísal chýbajúcich žiakov. Po nabehnutí techniky som spustil prezentáciu.

2. Oznámenie cieľa vyučovacej hodiny (1 min.)

Na úvod som oboznámil žiakov s témou dnešnej hodiny. Pri predstavovaní cieľov som sa zameral hlavne na najdôležitejšie kognitívne ciele:

- vysvetliť, čo to bol holokaust
- vymenovať jednotlivé etapy holokaustu
- zhodnotiť dôsledky holokaustu

Spomenul som aj veľmi dôležitý afektívny cieľ, ktorý priamo súvisí s danou problematikou a keby ho ľudia v minulosti rešpektovali, neboli by sa podobné udalosti odohrali - vyvarovať sa porušovania ľudských a občianskych práv.

3. Motivácia žiakov (4 min.)

Celá motivačná aktivita prebiehala výhradne ústnou formou. Ako motiváciu som použil rozhovor na tému *Predstavte si, že by ste sa stali svedkom nejakého trestného činu (napr. krádeže auta). Išli by ste svedčiť na políciu, aby ste pomohli odhaliť vinníka?* Pri jej prezentovaní som použil snímku č. 2. Približne 1/3 žiakov odpovedala kladne, približne 1/3 záporne a približne 1/3 neodpovedala vôbec. Následne som diskusiu rozviedol ďalej dvomi otázkami: *Aké negatíva by vám to mohlo priniesť? Aké pozitíva by vám to mohlo priniesť?* Žiaci, ktorí obhajovali svoj negatívny postoj, argumentovali väčšinou tým, že by sa báli, nechceli by sa miešať do vecí, ktoré sa ich netýkajú, zbytočne by museli tráviť čas na polícii a na súde, nič by z toho nemali, ich blízkym sa tiež stalo niečo podobné a nik im nepomohol a pod. Tí, ktorí obhajovali svoj kladný postoj, argumentovali najmä tým, že by pomohli hlavne preto, že je to správne, dúfali by, že rovnako by sa ľudia zachovali, keby sa stalo niečo

podobné im, bolo by im ľúto poškodeného človeka, chceli by, aby bol zločinec spravodlivo potrestaný a pod.

Cieľom tohto rozhovoru bolo poukázať na fakt, že aj voči Židom sa počas 2. sv. vojny páchalo bezprávie. Vo veľmi nebezpečnej situácii, kedy prebiehala vojna, sa ale nenašlo veľa takých, ktorí by dokázali Židom pomôcť. Keby sa však ľudia nebáli, neboli by sebeckí a zjednotili by sa v boji proti takémuto zaobchádzaniu so Židmi, neboli by sa zverstvá fašistov rozmohli do takej miery, ako tomu bolo počas 2. sv. vojny. Z toho vyplýva, že ľudia by nemali ignorovať zlo a bezprávie páchané na niekom inom a nahovárať si, že ich sa to netýka, ale mali by zasiahnuť hneď na začiatku, aj pri malých náznakoch bezprávia, pretože neskôr môže prerásť do niečoho oveľa horšieho. Cieľ motivácie bol v tomto prípade určite splnený, pretože reakcie žiakov boli početné a živo sa snažili vysvetľovať svoje dôvody protiahlej strane. Skôr bol problém s tým, aby sme neprekročili čas určený na motiváciu.

4. Preverovanie vedomostí nadobudnutých na predchádzajúcich hodinách (4 min.)

Osvojenie si učiva, ktoré sme prebrali na predchádzajúcich hodinách a priamo súvisí s novým učivom, som preskúšal pomocou frontálneho opakovania. Využil som na to snímku č. 3. Postupne som čítal otázky a vyvolával som žiakov, ktorí na ne odpovedali. Ak dotýčaný žiak odpovedať nevedel, vyvolal som iného. Správne resp. nesprávne odpovede som ohodnotil slovne. Ak sa niektorý žiak hlásil pri všetkých odpovediach a dokázal správne odpovedať aspoň na tri otázky, ohodnotil som ho jednotkou. Cieľom tejto časti hodiny bolo zopakovať si nadobudnuté vedomosti a nadviazať na nové učivo. Pri takmer všetkých otázkach sa hlásila minimálne 1/3 triedy, čím som považoval predchádzajúce učivo za pochopené a nemusel som sa k nemu následne vracieť. Výnimkou bola iba otázka č. 3 – Prečo Hitler nenávidel práve Židov? Pri tejto otázke sa zdvihlo veľmi málo rúk. Jedného zo žiakov, ktorí sa hlásili, som vyvolal. Jeho správnu odpoveď som pre utvrdenie učiva ešte raz a pomaly zopakoval a stručne doplnil.

5. Prezentácia nového učiva (24 min.)

Prezentáciu nového učiva som rozdelil do troch častí:

- Presídľovanie Židov
- Getá
- Koncentračné a vyhladzovacie tábory.

a. Presídľovanie Židov (6 min.)

Pri prezentovaní tohto celku som postupne využil snímky č. 4-11. V úvode som sa zamerlal na definíciu pojmu holokaust. Ďalej som sa venoval vysvetľovaniu, prečo Hitler začal s presídľovaním Židov, ako presídľovanie prebiehalo a kde boli Židia presídľovaní. Zdôraznil som najmä najdôležitejší cieľ presídľovania – odstránenie Židov na jedno miesto a zbavenie ich majetku. Upozornil som žiakov na to, že presídľovanie bolo len ďalším krokom v premyslenej taktike riešenia „židovskej otázky“, ktorá začala prijatím norimberských zákonov a postupným obmedzovaním občianskych slobôd Židov. Po vysvetlení učiva si žiaci odpísali do zošitov stručné poznámky.

Súčasťou tejto časti bolo aj riešenie problémovej úlohy žiakov, ktorá znela nasledovne: Ako by ste sa snažili vyhnúť presídľovaniu, keby ste boli na mieste Židov? Reakcie žiakov boli rôzne – nepriznal by som sa, že som Žid, dal by som sa pokrstiť, utiekol by som do zahraničia, skryl by som sa. V súvislosti s týmito odpoveďami som žiakom vysvetľoval, ktoré z ich riešení v tej dobe ešte boli možné, ktoré už neboli reálne a ktoré boli nelogické. V nadväznosti na tieto odpovede som žiakom 2-3 vetami opísal osud Anny Frankovej. Potom sme si prečítali dva krátke úryvky z jej denníka a žiaci mali odpovedať na nasledujúce otázky:

- Ako by ste jedným slovom vystihli pocity Anny Frankovej? (Odpoveď žiaka – Strach!)
- O kom Anna predpokladala, že zazvonil pri dome? (Odpoveď žiaka – O vojakoch gestapa.)
- Ako sa zmenilo správanie Anny pred príchodom do úkrytu a po ňom? (Odpoveď žiaka – Pred príchodom bola Anna živá, rada sa hrala. Po príchode do úkrytu dokázala sedieť dlhé chvíle ticho.)

b. Getá (8 min.)

Pri prezentovaní tohto celku som postupne využil snímky č. 12-19. Začal som definíciou toho, čo to vlastne je geto. Vymenoval som najväčšie židovské getá v Európe. Ďalej som sa venoval vysvetľovaniu, prečo vôbec getá vznikli a ako v nich ľudia žili. Veľkú pozornosť som venoval faktu, aby žiaci pochopili, že getá boli len dočasným riešením. Následne boli Židia prevážaní do koncentračných a vyhladzovacích táborov. V tejto časti som sa venoval spôsobu prepravy a neľudským podmienkam v akých transporty prebiehali. Na lepšiu ilustráciu som žiakom prehral časť videa zo snímky č. 15. Neprehrával som celé video, ale len časť, ktorá začínala pri 2:00 min. a končila 3:15 min.

Súčasťou tohto celku bolo aj riešenie problémovej úlohy pre žiakov – Čo by ste urobili pre to, aby ste sa vyhli transportu z geta do koncentračného tábora? Odpovede žiakov boli pri tejto otázke už značne dramatickejšie: pokúsil by som sa utiecť, spáchal by som samovraždu, vyskočil by som z vlaku, pokúsil by som sa o vzburu a následný útek a pod. Aj pri týchto odpovediach som žiakom vysvetľoval, ktoré riešenia boli alebo neboli možné. V nadväznosti na tieto odpovede som žiakom popísal priebeh povstania vo varšavskom gete a jeho dôsledky. Pustil som im krátku ukážku z priebehu a následného potlačenia povstania nemeckým vojskom. Z časových dôvodov som nepúšťal celé video, ale len jeho časť, ktorá začínala 3:00 min. a končila 4:30 min. Prezentácia videí bola krátka z dvoch dôvodov. Pri dlhšom videu by som nebol schopný dodržať časový harmonogram vyučovacej hodiny. Mám však zároveň odskúšané, že dlhšie videá majú na žiakov skôr negatívny vplyv a žiaci ich prestanú vnímať, čím sa stráca ich sústredenosť. Na konci tejto časti si žiaci do zošitov prepísali stručné poznámky.

c. Koncentračné a vyhladzovacie tábory (10 min.)

Pri prezentovaní tohto celku som postupne využil snímky č. 20-25. Najskôr som žiakom vysvetlil dôvody, prečo vôbec koncentračné tábory vznikli. Pokračoval som popisom rozdielov medzi koncentračným a vyhladzovacím táborom a vymenoval som najväčšie vyhladzovacie tábory v Európe. Následne som sa zameral na život v táboroch, ich fungovanie, kruté zaobchádzanie s väzňami, medicínske pokusy páchané na ľuďoch a spôsobe likvidácie Židov. Veľkú časť prezentácie som venoval dôsledkom, ktoré so sebou vyhladzovacie tábory priniesli.

Súčasťou tohto celku bola aj práca s historickým textom a následné riešenie problémových úloh. Žiaci prečítali článok s názvom Osvienčimský kat a jeho žena z Dejepisnej čítanky 4, str. 19-20. Keďže ide o trochu dlhší článok, musel som vyvolať žiaka, ktorý nemá problémy s plynulým čítaním. Prečítanie článku aj tak zabralo približne 3 min. Potom žiaci ústne odpovedali na nasledujúce otázky:

- Prečo sa fašisti snažili utajiť to, čo sa dialo so Židmi vo vyhladzovacích táboroch? (Odpoveď žiaka – Pretože sa báli toho, čo si o tom pomyslia ľudia a vedeli, že by s tým ľudia nesúhlasili.)
- Ako by ste charakterizovali veliteľa Rudolfa Hössa (nepoužívať vulgarizmy)? (Odpoveď žiaka – Pán učiteľ, a hajzel môžem použiť?)

- Čím obhajoval Höss svoje skutky? (Odpoveď žiaka – Že len plnil rozkazy a on za to nemôže.)

Prezentáciu nového učiva som uzavrel tým, že som žiakov upozornil na fakt, že nacisti sa snažili utajiť existenciu vyhladzovacích táborov nielen kvôli verejnej mienke, ale aj kvôli tomu, že keby Židom hneď na začiatku povedali, že ich idú zabiť, bola by ich snaha pri riešení „židovskej otázky“ ťažko zvládnuteľná v takej miere, v akej to predviedli počas 2. sv. vojny. A práve v postupných krokoch a v prepracovanosti celého holokaustu spočíva najväčšie barbarstvo nacistov, ktorí mali od začiatku len jeden cieľ. Vyvraždiť Židov a národy, ktoré sú podľa nich menejcenné. Keby 2. sv. vojna dopadla opačne, s vysokou pravdepodobnosťou by sa stali obeťami vyvražďovania aj slovanské národy. Po týchto slovách nasledovala otázka jedného z menej aktívnych žiakov: Pán učiteľ, to Hitler nechcel vyvraždiť len Židov, ale aj nás? Práve táto veta ma presvedčila o tom, že som žiakov dokázal na hodine zaujať a učivo pochopili správne. Pre úplné ukončenie tejto časti si žiaci odpísali stručné poznámky do zošitov.

6. Fixácia nového učiva (6 min.)

Pre zopakovanie nového učiva som opäť využil frontálne opakovanie, kedy som postupne žiakom čítal otázky a oni na ne následne odpovedali. Otázky vychádzali z kognitívnych cieľov, ktoré som si stanovil na začiatku hodiny:

- Čo to bol holokaust? (Odpoveď žiaka – Masové vyvražďovanie Židov.)
- Vymenuj jednotlivé etapy holokaustu počas 2. sv. vojny! (Odpoveď žiaka – Presídľovanie, getá, vyhladzovacie tábory.)
- Prečo začal Hitler presídľovať Židov zo svojich pôvodných domovov? (Odpoveď žiaka – Aby ich mal všetkých na jednom mieste a aby ich zbavil majetku.)
- Čo boli židovské getá? (Odpoveď žiaka – Časti miest, v ktorých bývali Židia a z týchto častí nesmeli ísť nikde inde. Strážili ich tam gestapáci a boli oddelení múrmi od ostatných ľudí.)
- Aký účel mali židovské getá? (Odpoveď žiaka – Mali oddeliť Židov od ostatných obyvateľov, sústrediť ich na jednom mieste, aby ich neskôr mohli deportovať do vyhladzovacích táborov.)
- Kde sa nachádzali najväčšie židovské getá v Európe? (Odpoveď žiaka – Varšava, Minsk, Riga, Lodž.)
- Ako prebiehali transporty Židov do koncentračných táborov? (Odpoveď žiaka – Prevážali ich v dobytčích vagónoch. Počas nastupovania do vagónov ich gestapáci bili. Židia nemali čo jesť ani piť. Nemali žiadne záchody. Bola im zima. Bolo ich veľa v jednom vagóne, takže si často nemohli ani ľahnúť. Mnohí transport neprežili.)
- Aký bol rozdiel medzi koncentračným táborom a vyhladzovacím táborom? (Odpoveď žiaka – Koncentračné tábory existovali v Nemecku aj v iných krajinách už pred 2. sv. vojnou. Tu Hitler zatváral ľudí, ktorých nemal rád alebo boli proti nemu – Židov, ľudí z iných politických strán, novinárov a ďalších. Mohli ich tu väzniť, ako dlho chceli, bili ich, mnohých aj zabili. Vyhladzovacie tábory boli zriadené na účel vyvraždenia ľudí, najmä Židov.)
- Kde boli najznámejšie vyhladzovacie tábory? (Odpoveď žiaka – Osvienčim-Brezinka, Sobibor, Treblinka.)

Pri každej otázke sa prihlásila približne polovica triedy. Každá otázka bola na prvýkrát zodpovedaná správne. Ak bolo treba odpoveď doplniť, vyzval som na to ďalšieho žiaka, ktorý tak následne urobil. Keďže boli všetky otázky zodpovedané správne a po prečítaní otázok sa hlásila približne polovica triedy, nepovažoval som ďalšie utvrdzovanie učiva z mojej strany za potrebné.

7. Zhrnutie učiva (1 min.)

Pri zhrnutí učiva som vyzval žiakov, aby vymenovali všetky dôležité pojmy, s ktorými sme sa na tejto hodine stretli. Následne ich zoradili do logickej postupnosti, čím si sami vytvorili osnovu, podľa ktorej by dokázali zreprodukovať nové učivo. Pojmy, ktoré vymenovali, zneli nasledovne: holokaust, Židia, presídľovanie Židov, geto, transporty, koncentračný tábor, vyhladzovací tábor.

8. Zadanie a vysvetlenie domácej úlohy (1 min.)

Žiaci mali na domácu úlohu vytvoriť krátku prezentáciu v PowerPointe na tému Holokaust. Použiť mohli minimálne 8 snímok. Na každej snímke sa mohlo nachádzať maximálne 20 slov. Tým som chcel predísť tomu, aby žiaci len sucho skopirovali text bez predošlého čítania alebo stručnej analýzy. Zároveň som žiakov žiadal o to, aby pri prezentácii nepoužívali prehnane morbidne materiály. Tí, ktorí nemajú doma počítač, si mali urobiť domácu úlohu v počítačovej učebni školy v termíne vymedzenom na podobné aktivity pre žiakov. Na splnenie domácej úlohy mali žiaci jeden týždeň. Všetci boli upozornení na to, že domáca úloha bude klasifikovaná. Po jej vytvorení mi poslali jednotlivé prezentácie mailom alebo mi ich priniesli na USB-kľúči. Úlohu nespĺnili dvaja žiaci z celej triedy. Všetky domáce úlohy som klasifikoval. Aj keď sa žiaci snažili vyhnúť sa drastickému materiálu pri tvorbe domácej úlohy, mnohí nedokázali toto pravidlo správne uplatniť. Je to však spôsobené aj tým, že stanoviť hranicu medzi drastickým záberom a záberom, ktorý k takému nepatrí, je pri téme holokaustu veľmi ťažké, ale hlavne dosť subjektívne (Príloha 3). Podmienku, aby jednotlivé snímky neobsahovali prehnane veľa informácií, sa podarilo dodržať takmer všetkým žiakom.

9. Zhodnotenie vyučovacej hodiny a jej záver (2 min.)

V tejto časti som vyvolal jedného žiaka a opýtal som sa ho, akou známku by zhodnotil aktivitu celej triedy na dnešnej hodine a prečo by použil práve túto známku. Daný žiak by ohodnotil triedu dvojkou. Dôvodom bolo to, že väčšina sa aktívne zapájala do všetkých úloh, ale bolo medzi nimi aj pár jednotlivcov, ktorí sa tvárili, že na hodine počúvajú, možno aj v niektorých častiach naozaj počúvali, ale keď mali prejaviť aktivity prihlásením sa, tak to neurobili. Ja som sa celej triede poďakoval za aktívny prístup. Keďže odpovede pri opakovaní nového učiva boli bezchybné, hodnotil som ciele hodiny za splnené.

10. Vlastné zhodnotenie hodiny s využitím IKT

Za pozitívum danej hodiny považujem najmä fakt, že napriek náročnosti a rozsahu problému, sa podarilo dodržať časový harmonogram. Veľkým pozitívom bola aj aktívna spolupráca žiakov, či už pri zodpovedaní otázok na utvrdzovanie starého alebo nového učiva, ale aj pri riešení problémových úloh a práci s textom. Vďaka IKT zariadeniam sa podarilo žiakom v plnej miere sprostredkovať osudy, ba dokonca aj pocity ľudí, ktorých sa holokaust dotkol. Vzhľadom k tomu považujem ciele hodiny za splnené.

Veľkým negatívom danej hodiny je jej náročná príprava, ale aj nevyspytateľnosť technických zariadení, ktoré sú nevyhnutnosťou pri danom spôsobe vyučovania. Práve to si vyžaduje aj nemalé zručnosti učiteľa, ktorý by mal dokázať riešiť prípadné menšie problémy s technikou. Našťastie sa počas tejto hodiny žiadne podobné problémy nevyskytli.

3 PRÍPRAVA BESEDY O HOLOKAUSTE S KOŠICKÝM RABÍNOM JOSSIM STEINEROM

PREDMET: dejepis

ŠKOLA: ZŠ s MŠ Svinia

ROČNÍK: IX.

DÁTUM: 21. 2. 2011

OBSAHOVÝ ŠTANDARD:

- a) **Tematický celok:** Slovenská republika 1939-1945
- b) **Téma vyučovacej hodiny:** Tragédia Židov – holokaust na Slovensku
- c) **Pojmy:** autoritatívny režim, židovský kódex, arizácia, deportácie, holokaust

VZDELÁVACIE/KOGNITÍVNE CIELE:

- VYSVETLIŤ ROZDIEL MEDZI AUTORITATÍVNYM REŽIMOM A DEMOKRACIOU NA POZADÍ ŽIVOTA RODINY STEINEROVCOV
- analyzovať dôsledky židovského kódexu v rodine Steinerovcov
- zhodnotiť dôsledky arizácie v rodine Steinerovcov
- zhodnotiť dôsledky holokaustu na Slovensku na pozadí rodiny Steinerovcov

VÝCHOVNÉ/AFEKTÍVNE CIELE:

- VYVAROVAŤ SA PORUŠOVANIA ĽUDSKÝCH A OBČIANSKYCH PRÁV
- nabádať k rasovej a náboženskej tolerancii
- chápať, že dodržiavaniu občianskych a ľudských práv môžeme napomáhať všetci
- venovať pozornosť prednášajúcemu

PSYCHOMOTORICKÉ CIELE:

- POČÚVAŤ VÝKLAD PREDNÁŠAJÚCEHO
- napísať poznámky a vypracovať domácu úlohu
- v prípade potreby vedieť naformulovať otázky pre prednášajúceho

VÝKONOVÝ ŠTANDARD: ISCED 2

DRUH VYUČOVACEJ HODINY: hodina výkladu a osvojovania nových vedomostí

TYP VYUČOVACEJ HODINY: priebežná

FORMA VYUČOVACEJ HODINY: hromadná

VYUČOVACIE METÓDY: beseda, rozprávanie, rozhovor, metóda otázok a odpovedí, vysvetľovanie, opis, demonštrácia obrazov, demonštrácia filmu

VYUČOVACIE PROSTRIEDKY: vysvetľovanie prednášajúceho, zápis žiakov do zošita, využitie interaktívnej technológie, využitie obrazových materiálov

UČEBNÉ POMÔCKY UČITEĽA/PREDNÁŠAJÚCEHO: počítač, dataprojektor, dokumentárny film – Celý svet je úzky most, obrazové materiály, tabuľa, krieda

UČEBNÉ POMÔCKY ŽIAKA: zošit

DIDAKTICKÉ ZÁSADY:

- zásada názornosti
- zásada primeranosti
- zásada komplexného rozvoja osobnosti
- zásada uvedomelosti a aktivity

MEDZIPREDMETOVÉ VZŤAHY: občianska výchova, etická výchova, náboženská výchova, geografia, slovenský jazyk

OSNOVA NOVÉHO UČIVA:

- privítanie a krátke predstavenie prednášajúceho rabína p. Jossiho Steinera
- zvyky a život Židov
- život rodiny Steinerovcov pred vznikom Slovenského štátu
- útek rodiny Steinerovcov zo Slovenska do Maďarska
- návrat na Slovensko a život v úkryte
- koniec vojny
- pokračovanie p. Steinerovi

ŠTRUKTÚRA VYUČOVACEJ HODINY:

1. Motivácia žiakov (2 min.)

Pozdrav, krátke privítanie a predstavenie prednášajúceho p. Steinera učiteľom.

2. Organizačná časť (1 min.)

Spustenie počítača, dataprojektora, zápis do triednej knihy, kontrola prítomných žiakov v triede.

3. Oznámenie cieľa vyučovacej hodiny (2 min.)

Učiteľ oboznámi žiakov s témou dnešnej hodiny. Následne predstaví najdôležitejšie kognitívne a afektívne ciele:

- VYSVETLIŤ ROZDIEL MEDZI AUTORITATÍVNYM REŽIMOM A DEMOKRACIOU NA POZADÍ ŽIVOTA RODINY STEINEROVCOV
- analyzovať dôsledky židovského kódexu v rodine Steinerovcov
- zhodnotiť dôsledky arizácie v rodine Steinerovcov
- zhodnotiť dôsledky holokaustu na Slovensku na pozadí rodiny Steinerovcov
- VYVAROVAŤ SA PORUŠOVANIA ĽUDSKÝCH A OBČIANSKYCH PRÁV
- nabádať k rasovej a náboženskej tolerancii
- venovať pozornosť prednášajúcemu

4. Preverovanie vedomostí nadobudnutých na predchádzajúcich hodinách

Bude sa vykonávať počas besedy, kedy sa p. Steiner alebo učiteľ opýta žiakov na prebraté učivo, ktoré súvisí v danej chvíli s danou problematikou, napr. Čo je to židovský kódex? Kto bol Jozef Tiso? Kedy vznikol Slovenský štát?...

5. Prezentácia nového učiva (32 min.)

Besedu bude riadiť učiteľ. Do rozprávania pána Steinera bude vstupovať len v nevyhnutných situáciách a v prípade, že sa budú chcieť niečo žiaci opýtať. Pán Steiner odprezentuje svoj životný osud podľa vopred dohodnutej osnovy:

- zvyky a život Židov
- život rodiny Steinerovcov pred vznikom Slovenského štátu
- útek rodiny Steinerovcov zo Slovenska do Maďarska
- návrat na Slovensko a život v úkryte
- koniec vojny

Svoje rozprávanie doplní krátkymi ukázkami z vlastného dokumentárneho filmu (Celý svet je úzky most) a vlastným obrazovým materiálom. Učiteľ, ale aj žiaci si vopred pripravujú doplňujúce otázky, ktoré by položili pánovi Steinerovi v prípade, že by sa im počas rozprávania nevenoval. Otázky vytvoria na základe osnovy, ktorú majú k dispozícii žiaci aj učiteľ.

Otázky pre pána Steinera, ktoré vopred pripravil učiteľ:

- a. Koľko ste mali rokov v období 2. sv. vojny a najmä v čase, keď ste sa ukrývali?
- b. O čo prišla vaša rodina počas arizácie?
- c. Vedela vaša rodina o tom, čo sa deje so Židmi, ktorých transportujú zo Slovenska?
- d. Odkiaľ ste dopredu vedeli, že práve tí Slováci, ktorí vás ukrývali, budú ochotní vám pomôcť?
- e. Vychádzali ste niekedy z úkrytu von? Ak áno, tak ako často?
- f. Odkiaľ ste získavali jedlo a vodu?
- g. Čo sa stalo v prípade, že niekto z vás v úkryte ochorel?
- h. Prehľadávali niekedy gardisti alebo gestapo okolie vášho úkrytu?

6. Fixácia nového učiva (4 min.)

Frontálne opakovanie

Otázky pre žiakov:

- a. V čom spočíval rozdiel medzi životom bežných ľudí v demokratickom ČSR a v autoritatívnom Slovenskom štáte?
- b. Ako sa zmenil život Steinerovcov po prijatí židovského kódexu na Slovensku?
- c. Akým spôsobom sa Steinerovci snažili vyhnúť deportácii zo Slovenska na zač. vojny?
- d. Akým spôsobom sa Steinerovci snažili vyhnúť deportácii po zhoršení situácie v Maďarsku?
- e. Ako sa volal muž, ktorý pomohol rodine Steinerovcov?

V prípade, že žiakov výrazne zaujmú osudy pána Steinera a čas na jeho rozprávanie sa predĺži, fixácia nového učiva frontálnym skúšaním neprebehne na danej hodine, ale iba formou domácej úlohy a opakovaním na nasledujúcej hodine.

7. Zhrnutie učiva (1 min.)

Zhrnutie učiva vychádza najmä zo základných pojmov, ktoré tvorili obsah hodiny. Učiteľ žiada o vymenovanie pojmov samotných žiakov.

8. Zadanie a vysvetlenie domácej úlohy (1 min.)

Vytvoriť krátku správu o besede s pánom Steinerom, ktorú bude možné uverejniť v školskom časopise a na internetovej stránke školy. Správa môže byť napísaná ručne alebo elektronicky. Rozsah správy bude minimálne 60 slov.

9. Zhodnotenie vyučovacej hodiny a jej záver (2 min.)

Učiteľ zhodnotí pripravenosť žiakov na túto hodinu, aktivitu žiakov, ich prístup k danej problematike a naplnenie prípadne nenaplnenie stanovených cieľov. V prípade potreby

upozorní na nedostatky, ktoré sa pri preberaní učiva vyskytli a upozorní žiakov, aby štúdiu daného problému venovali pri domácej príprave viac času. Na záver poďakuje pánovi Steinerovi za ochotu prísť a porozprávať o svojich osudoch.

3.1 Rozbor besedy o holokauste s košickým rabínom Jossim Steinerom

Téma hodiny: Tragédia Židov – holokaust na Slovensku

1. Motivácia žiakov (2 min.)

Ako motivácia mi poslúžilo to, že som v úvode vstúpil do triedy s košickým rabínom p. Jossim Steinerom, ktorého samotná prítomnosť vyvolala v žiakoch obrovský záujem o to, ako pán Steiner vyzeral a najmä, čo mal na hlave. Hneď po úvodnom pozdrave som privítal p. Steinera v škole, stručne som ho predstavil a usadil som ho na jeho mieste. Následne už smerovala na pána Steinera prvá otázka, prečo má na hlave takú zvláštnu čiapku. Túto otázku som musel položiť sám, pretože žiaci sa zo začiatku trochu zdráhali s pánom Steinerom komunikovať. Pripisujem to tradičnej počiatkovej hanblivosti, kedy majú žiaci komunikovať s cudzím človekom. Táto hanblivosť však v priebehu hodiny rýchlo opadla. Pán Steiner žiakom vysvetlil, že čiapka sa nazýva kipa alebo jarmulka a je to vlastne tradičný symbol Židov, ktorý síce nie je prikázané nosiť, ale ľudia, ktorí ho nosia, dávajú najavo, že sú služobníkmi božími a patria k Židom.

2. Organizačná časť (1 min.)

Počas toho, ako p. Steiner žiakom vysvetľoval, čo je kipa, som zapol počítač a dataprojektor, urobil som zápis do triednej knihy, skontroloval prítomných a zapísal chýbajúcich žiakov.

3. Oznámenie cieľa vyučovacej hodiny (1 min.)

Na úvod som oboznámil žiakov s témou dnešnej hodiny (Tragédia Židov – holokaust na Slovensku). Pri predstavovaní cieľov som sa zamerl hlavne na najdôležitejšie kognitívne a afektívne ciele:

- vysvetliť rozdiel medzi autoritatívnym režimom a demokraciou na pozadí života rodiny Steinerovcov
- analyzovať dôsledky židovského kódexu v rodine Steinerovcov
- zhodnotiť dôsledky arizácie v rodine Steinerovcov
- zhodnotiť dôsledky holokaustu na pozadí rodiny Steinerovcov
- vyvarovať sa porušovania ľudských a občianskych práv
- nabádať k rasovej a náboženskej tolerancii
- venovať pozornosť prednášajúcemu

4. Preverovanie vedomostí nadobudnutých na predchádzajúcich hodinách

Nakoľko sa mi na túto hodinu podarilo pozvať pána Steinera, považoval som za najdôležitejšie to, aby venoval čo najviac času rozprávaniu svojho životného príbehu. Preto prebiehalo opakovanie predchádzajúceho učiva tým spôsobom, že počas rozprávania sme sa s pánom Steinerom pýtali žiakov na fakty, ktoré súviseli s danou problematikou. Tým si vlastne žiaci zopakovali predchádzajúce učivo. Otázky, ktoré sme spoločne kládli žiakom boli nasledovné:

- a. Čo je to holokaust?
- b. Kedy vznikol Slovenský štát?
- c. Kto bol Jozef Tiso?

- d. Čo je to židovský kódex?
- e. Kde boli najväčšie koncentračné tábory?
- f. Kto boli gardisti?

Na väčšinu otázok dokázali žiaci sami odpovedať, prípadne ich odpoveď doplnil pán Steiner.

5. Prezentácia nového učiva (38 min.)

Na úvod svojho rozprávania v krátkosti predstavil pán Steiner žiakom zvyky a život Židov, ktoré majú dlhú tradíciu v minulosti. Hovoril hlavne o spôsobe stravovania, židovských sviatkoch, obliekaní a náboženských zvykoch. Žiaci sa najviac pýtali na kóšer jedlo, ktoré si vyžaduje špeciálnu prípravu nielen pri varení, ale aj pri zabíjaní zvierat, ktoré sa budú pripravovať. P. Steiner im popísal, ako on sám ako rabín musí vykonávať usmrtenie domácich zvierat podľa židovskej tradície.

V ďalšej časti sa p. Steiner venoval tomu, ako žila jeho rodina pred prijatím židovského kódexu. Keďže bol v tom období malým chlapcom a v čase prijatia kódexu mal necelých 6 rokov, nevnímal tak výrazne veci, ktoré sa diali okolo neho. Žiakom porozprával o tom, ako sa jeho otec venoval obchodu s textilom a textilnými výrobkami v Zlatých Moravciach a okolí. Z finančného hľadiska žili pomerne slušne, ale ľudia v tej dobe nemali Židov radi a rovnako sa k nim správali aj v Zlatých Moravciach. Napriek tomu prežil p. Steiner toto krátke obdobie detstva pomerne príjemne ako ktorýkoľvek iný chlapec v kruhu svojich rodičov a staršieho brata.

Ďalej sa pán Steiner venoval obdobiu, ktoré bolo v jeho živote najstrašnejšie. Rozprával o tom, ako po prijatí kódexu zobrali otcovi podnik a mali byť deportovaní spolu s ďalšími Židmi z územia Slovenska. Otec však mal odvahu na to, aby celú rodinu previedol v r. 1942 do Maďarska, kde zatiaľ nebola situácia ohľadom Židov taká vážna. Napriek tomu museli v Maďarsku žiť pod tajnými menami, často menili falošné doklady a samotný pán Jossi Steiner musel celý čas vystupovať ako nemý, pretože jediný z celej rodiny nevedel po maďarsky, ale len po slovensky. Pri rozprávaní sa zameral najmä na situáciu, kedy jeho otca chceli spolu s ďalšími ľuďmi zatknúť, ale on sa svojou vynaliezavosťou dostal z tohto nebezpečenstva. Taktiež spomenul situáciu, kedy sa s bratom musel ukrývať v spodnej časti latríny pred súpisom Židov.

Po týchto udalostiach opísal pán Steiner obdobie, kedy sa musela rodina vrátiť na Slovensko, pretože sa začalo s transportmi Židov aj v Maďarsku. Toto obdobie trvalo od marca 1944 až do konca vojny. Situácia bola zlá aj na Slovensku, ale najhoršie to bolo po vypuknutí SNP, keď na naše územie dorazili nemecké vojská. Počas tohto obdobia bola rodina Steinerovcov v počte 9 členov ukrytá u slovenského sedliaka Jána Mozoláka v kopaničiarskej dedinke Krajné, ktorá sa nachádza na západnom Slovensku. Pán Steiner žiakom podrobne opísal úkryt, v ktorom strávilo 9 mesiacov 9 ľudí. Zameral sa hlavne na konštrukciu úkrytu, spôsob stravovania, mizerné hygienické podmienky, ale najväčšiu časť venoval rozprávaniu o dvoch udalostiach. Prvou bol dvojtýždňový pobyt nemeckých vojakov v izbe, ktorá bola priamo nad ich úkrytom, takže ich od Nemcov oddeľovala iba niekoľkokocentimetrová podlaha. Druhou udalosťou bola situácia, keď prišli nemeckí vojaci prehľadávať dom so psami. Aj keď búchali Nemci na falošnú stenu, za ktorou bolo ukrytých deväť ľudí a pri stene boli nemecké psy, nepodarilo sa Nemcom úkryt odhaliť. Psov pravdepodobne zmiatli rôzne pachy zeleniny a vína, ktoré boli v pivnici pri falošnej stene, takže ľudský pach nezacítili.

Práve pri rozprávaní o týchto udalostiach boli žiaci najaktívnejší a p. Steinerovi kládli množstvo otázok, ktoré súviseli s ich pobytom v úkryte: Čo ste jedli? Ako vám dávali jedlo? Odkiaľ ste mali vzduch? Platili ste niečo Mozolákovcom? Odkiaľ ste mali peniaze? Ukrývali sa vo vašom okolí aj iní Židia? Ako ste vykonávali potrebu? Ako ste trávil čas v úkryte? a pod.

Na záver svojho rozprávania sa v krátkosti venoval pán Steiner obdobiu po ukončení vojny. Opísal situáciu, ako ich prijali v Zlatých Moravciach. Stretli sa v mnohých prípadoch aj s negatívnymi reakciami, čo ho dodnes veľmi mrzí. Napriek tomu je vďačný za to, že sa v čase vojny našli ľudia, ktorí boli ochotní riskovať vlastný život a bez nároku na odmenu pomohli úplne cudzím ľuďom.

6. Fixácia nového učiva a zhrnutie učiva

Keďže sa debata medzi žiakmi a pánom Steinerom predĺžila, rozhodol som sa vynechať fixáciu nového učiva a zhrnutie učiva. V danej chvíli som za dôležitejšie považoval to, aby sa žiaci dozvedeli maximum o osude p. Steinera.

7. Zadanie a vysvetlenie domácej úlohy (1 min.)

Po ukončení besedy som žiakom zadal domácu úlohu, ktorej cieľom bolo vytvoriť krátku správu o besede s pánom Steinerom v rozsahu minimálne 60 slov. Táto správa sa následne použila v školskom časopise a na stránke školy (Príloha 4).

8. Zhodnotenie vyučovacej hodiny a jej záver (2 min.)

Po ukončení besedy som sa poďakoval pánovi Steinerovi za jeho príchod a ochotný prístup. Žiakom som poďakoval za to, že boli počas hodiny disciplinovaní a aktívne pristupovali k danej problematike formou otázok, ktoré kládli pánovi Steinerovi. Ako malé zadost'učinenie poslúžil pánovi Steinerovi obrovský potlesk, ktorým ho žiaci odmenili za priebeh besedy. Jedna zo žiačok mu odovzdala kvety a počas prestávky vytvorili okolo pána Steinera niektorí žiaci kruh a živo s ním diskutovali až kým nezazvonilo na ďalšiu hodinu.

9. Vlastné zhodnotenie besedy s košickým rabínom p. Steinerom

Za pozitíva danej hodiny považujem najmä skutočnosť, že sa žiaci mohli stretnúť priamo s človekom, ktorý zažil hrôzy holokaustu na vlastnej koži. Sám sa počas vyučovania dejepisu stretávam s nepríjemným fenoménom, keď žiaci nevnímajú dejepis ako realitu minulosti. Dokonca ani zábery z dokumentárnych filmov nevnímajú ako reálne, ale ako niečo neskutočné, o čom svedčia aj ich nie najvhodnejšie reakcie. Preto sprostredkovanie histórie jej priamym účastníkom považujem za obrovské plus.

Za negatívum považujem to, že sa nepodarilo dodržať všetky etapy vyučovacej hodiny (vynechali sme fixáciu a zhrnutie učiva). V danej chvíli som však považoval za dôležitejšie využiť prítomnosť pána Steinera na 100% ako sa prehnane držať zásady tvorby a priebehu vyučovacej hodiny.

ZÁVER

Dosiahnuť v dnešnej dobe záujem žiakov o históriu a tým formovať ich osobnosť je zodpovedná a náročná úloha. Hlavne v situácii, keď sú žiaci presýtení množstvom rôznych filmov, záberov a fotografií častokrát pochybnej kvality, výpovednej hodnoty a autenticity. Napriek tomu by nemal učiteľ tieto formy sprostredkovania informácií odcudzovať, ale využiť ich vo svoj prospech. Je potrebné žiakom ukázať, akým spôsobom dokážu moderné technológie využívať na vlastný rozvoj, vzdelávanie, formovanie vlastných názorov a na pozadí toho všetkého pochopiť dnešný zložitý svet. Cieľom tejto práce bolo načrtnúť učiteľom spôsob, ako by mohli tieto úlohy dosiahnuť.

Každá správne odučená hodina by mala priniesť ovocie v podobe dodržania vopred pripravenej štruktúry a v podobe splnených cieľov, ktoré boli stanovené na jej začiatku. Keďže štruktúru hodiny spolu s časovým harmonogramom sa nám pri prvej hodine podarilo dodržať, bol tento cieľ splnený. Overiť si, či došlo aj k naplneniu kognitívnych, afektívnych a psychomotorických cieľov, sa dá len spätnou väzbou, ktorá smeruje od žiaka k učiteľovi. V prípade prvej hodiny, na ktorej sme využili prostriedky IKT, sa spätná väzba uskutočnila v dvoch úrovniach. Najskôr priamo počas hodiny, pri riešení jednotlivých problémových úloh, práci s textom a počas fixácie nového učiva v závere hodiny. Keďže väčšina triedy reagovala na dané úlohy a odpovede žiakov boli až na výnimky správne, považujeme tento cieľ za splnený. Druhou úrovňou spätnej väzby bolo vypracovanie a kontrola domácich úloh, ktoré mali žiaci vypracovať.

Pri zadaní domácej úlohy bolo našou snahou naučiť žiakov vybrať to najpodstatnejšie z danej problematiky a vyhnúť sa častému javu, s ktorým sa u žiakov pri práci s internetom môžeme stretnúť. Ide o fenomén, ktorý vedie k holému kopírovaniu informácií bez ich hlbšej analýzy, ba v mnohých prípadoch si žiaci ani len neprečítajú celý text, ktorý následne použijú pri vypracovaní zadaných úloh, ale uspokojia sa s tým, že sa im zhoduje nadpis prípadne pojem s tým, čo od nich učiteľ očakáva. Keďže väčšina žiakov dodržala vopred stanovené pravidlo o rozsahu textu na jednej snímke, môžeme považovať cieľ za splnený (Príloha 2). Druhý cieľ, výber vhodných obrazových materiálov, ktorý by nebol prehnane morbidný, sa u mnohých nepodarilo dosiahnuť. Je to však spôsobené aj tým, že stanoviť hranicu medzi drastickým záberom a záberom, ktorý k takému nepatrí, je pri téme holokaustu veľmi ťažké, ale hlavne dosť subjektívne (Príloha 2). Zrejme vysokú úlohu pri tomto hodnotení zohrávajú aj médiá, ktoré v dnešnej dobe nemajú problém prezentovať verejne zábery, ktoré sú ďaleko za hranicou únosnosti. V tejto súvislosti je dôležité, aby sa aj učitelia snažili na žiakov čo najviac vplývať a poukazovali na fakt, že zobrazovanie podobných scén nie je normálne a prípustné. Medzi negatíva hodiny patrí aj náročná príprava, ktorú si využitie IKT vyžaduje a zároveň neistota v podobe nevyspytateľnej techniky, ktorá by mohla počas prezentácie zlyhať. Preto je vždy pre učiteľa nevyhnutné, aby mal na danú hodinu pripravený aj plán B, ktorý by mohol realizovať len za pomoci kriedy a tabule.

Cieľom druhej hodiny bolo dosiahnuť u žiakov čo najväčšiu mieru zážitkovosti a autenticity. V tejto súvislosti sa svojej úlohy prednášajúceho počas besedy ujal veľmi vhodne a razantne košický rabín p. Jossi Steiner, ktorý žiakom vykreslil svoj neľahký osud počas druhej svetovej vojny. Keďže žiaci sa do besedy aktívne zapájali svojimi otázkami a ani raz nebolo potrebné upozorniť žiakov na nevhodné správanie prípadne nevhodné otázky, považujem ciele hodiny za splnené. Ako negatívum vnímam skutočnosť, že sa nepodarilo dodržať všetky etapy vyučovacej hodiny (vynechali sme fixáciu a zhrnutie učiva). V danej chvíli som však považoval za dôležitejšie využiť prítomnosť pána Steinera na 100% ako sa prehnane držať zásady tvorby a priebehu vyučovacej hodiny.

Pevne verím, že táto práca bude vhodným námetom pri tvorbe vyučovacích hodín aj pre iných učiteľov a pomôže plniť poslanie, ktoré so sebou hodiny dejepisu prinášajú.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. BAJTOŠ, Ján. 2003. Teória a prax didaktiky. Žilina : EDIS – Vydavateľstvo Žilinskej univerzity, 2003. ISBN 80-8070-130-X
2. FULKOVÁ, Emília. 2006. Kapitoly zo všeobecnej didaktiky. Bratislava : Infopress, 2006. ISBN 80-85402-78-5
3. JOVANKOVIČ, Samuel et al. 2011. Štátny vzdelávací program. Dejepis. Príloha ISCED 2. Bratislava : ŠPÚ, 2011, s. 2 [online]. [cit. 2011-12-27]. Dostupné na internete: <http://www.mpc-edu.sk/library/files/ako_pisat_zav_prace_final_skratene2_6.pdf>
4. KOVÁČ, Dušan et al. 1994. Dejepisná čítanka 4. Bratislava : Orbis Pictus Istopolitana, 1994. ISBN 80-7158-030-9
5. PELEYOVÁ, Marta. 2003. Námety na využitie dejín a kultúry Židov pre výchovu a žiakov k tolerancii. Prešov : Metodicko-pedagogické centrum v Prešove, 2003. [online]. [cit. 2011-12-27]. Dostupné na internete: www.mcpo.sk/modules/wmpdownloads/visit.php?cid=17&lid=20
6. PETLÁK, Erich. 2004. Všeobecná didaktika. Bratislava : Vydavateľstvo IRIS, 2004. ISBN 80-89018-64-5
7. Štátny vzdelávací program. Bratislava : ŠPÚ, 2011 [online]. [cit. 2011-12-27]. Dostupné na internete: <<http://www.statpedu.sk/sk/Statny-vzdelavaci-program.alej>>
8. TONKOVÁ, Mária. 2001. Holokaust. In: KAMENICKÝ, Miroslav et al.: *Lexikón svetových dejín*. Druhé doplnené vydanie. Bratislava : SPN, 2001, s. 205. ISBN 80-08-03036-4
9. TUREK, Ivan. 2002. Zvyšovanie efektívnosti vyučovania. Bratislava : Metodické centrum v Bratislave, 2002. ISBN 80-8052-136-0
10. TUREK, Ivan. 2008. Didaktika. Bratislava : IURA Edition, 2008. ISBN 978-80-8078-198-9
11. Ústav pamäti národa. 2011. [online]. [cit. 2011-12-27]. Dostupné na internete: <<http://www.upn.gov.sk/filmy/projekt-oral-history-svedkovia-z-obdobia-neslobody>>
12. VASILOVÁ, Darina. 2010. Vyučovacia hodina dejepisu a jej štruktúra. In: ŠVORC, Peter et al.: *Dejiny – internetový časopis Inštitútu histórie FF PU v Prešove* : 2010, č. 2, s. 184-205. ISSN 1337-0707 [online]. [cit. 2011-12-27]. Dostupné na internete: <http://dejiny.unipo.sk/docs/Dejiny_2_2010.pdf>

ZOZNAM OBRAZOVÝCH ZDROJOV

1. http://www.annefrankguide.net/sk-sk/content/starofdavid123445_cz.jpg
2. <http://img.mediacentrum.sk/images/gallery/200/184505.jpg>
3. <http://www.krija.blog.sk/images/e/c/ecfd0fc4630c204447ebf8a681209492>
4. http://i.pravda.sk/09/122/skcl/P092fdd67_arbeit_macht_frei.jpg
5. <http://2.bp.blogspot.com/-ilwRHIN1UMU/TcQbnRYD4aI/AAAAAAAAAIU/wBPfuNgq1GI/s1600/geto+2+.jpg>
6. http://nd02.jxs.cz/070/454/706e8f1086_57390984_o2.jpg
7. http://i.pravda.sk/08/084/skcl/P38256fdc_Anne_Frank_s_room.jpg
8. <http://img148.imageshack.us/img148/4278/62164495.jpg>
9. <http://www.ghwk.de/2006-neu/tor.jpg>
10. <http://render64.files.wordpress.com/2011/06/starving-jews-on-street-of-warsaw-ghetto.jpg>
11. http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:The_Wall_of_ghetto_in_Warsaw_-_Building_on_Nazi-German_order_August_1940.jpg
12. <http://www.holocaustresearchproject.org/survivor/images/Jews%20moving%20into%20the%20Warsaw%20Ghetto.jpg>

ZOZNAM PRÍLOH

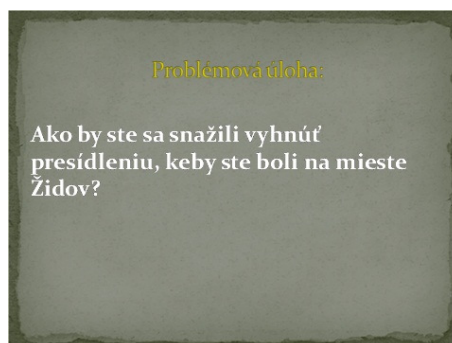
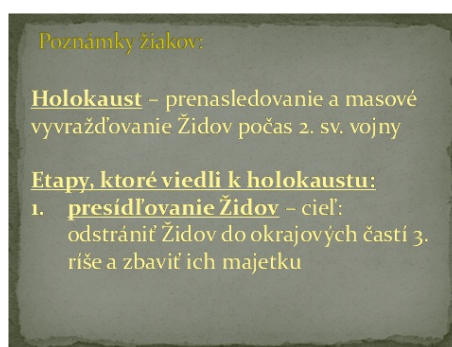
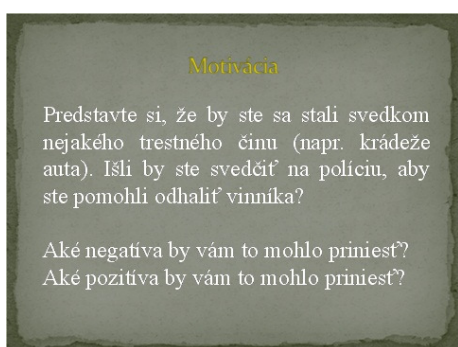
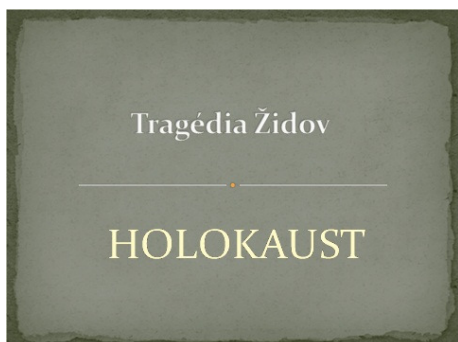
Príloha 1 – Prezentácia na hodinu

Príloha 2 – Osvienčimský kat a jeho žena

Príloha 3 – Domáca úloha: Prezentácia na tému holokaust

Príloha 4 – Domáca úloha: Správa z besedy o holokauste

Príloha 1 - Prezentácia na hodinu

Denník Anny Frankovej

Sobota 11. júla 1942

Milá Kitty,

...bude Ťa asi zaujímať, ako sa mi páči „v podzemí“. No, môžem Ťi len povedať, že to sama ešte presne neviem. Myslim, že sa nikdy v tomto dome nebudem cítiť ako doma, ale tým nechcem tvrdiť, že mi to tu pripadá neprijemné. Cítim sa skôr ako v nejakom zvláštnom penzióne, kde prázdninujem... Včera večer sme išli všetci štyria do súkromnej kancelárie a pustili sme si anglické vysielanie. Mala som taký strach, že to niekto začuje... Aj inak mám veľkú obavu, že nás môžu započuť alebo zbadat susedia.

Denník Anny Frankovej

Štvrtok 1. októbra 1942

Najdrahšia Kitty,

včera som sa strašne zľakla. O ôsmej zrazu niekto prudko zazvonil. Myslela som si prirodzene, že to prichádzajú určite tušíš kto. Ale všetci tvrdili, že to boli nejakí nezbední chlapi alebo pošta, tak som sa upokojila.

Dni tu začínajú byť veľmi tiché... Kto by si pred tromi mesiacmi pomyslel, že neposedná Anna bude musieť celé hodiny pokojne sedieť a že to aj dokáže?...

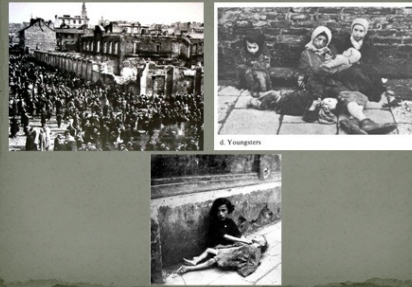
Problémové úlohy:

1. Ako by ste jedným slovom vystihli pocity Anny Frankovej?
2. O kom Anna predpokladala, že zazvonil pri dome?
3. Ako sa zmenilo správanie Anny pred príchodom do úkrytu a po ňom?

Geto

Geto

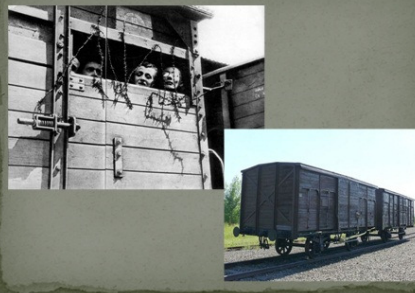

Deportácia z geta

zač. 2:00 - kon. 3:15 min.

Transporty

Problémová úloha:

Čo by ste urobili preto, aby ste sa vyhli transportu z geta do koncentračného tábora?

Geto

Povstanie vo varšavskom gete

zač. 3:00 - kon. 4:30 min.

Poznámky žiakov

2. **getá** – časti väčších miest úplne oddelené od zvyšku mesta. Cieľ: sústrediť Židov na čo najmenšom území kvôli lepšej kontrole a bezproblémovému presunu do vyhladzovacích táborov. Najväčšie getá – Varšava, Lodž, Krakov, Riga, Minsk...

Problémová úloha:

Prečítať článok s názvom Osviečimský kat a jeho žena z Dejepisnej čítanky pre 4. ročník (str. 19-20). Potom odpovedať na nasledujúce problémové úlohy:

1. Prečo sa fašisti snažili utajiť to, čo sa dialo so Židmi vo vyhladzovacích táboroch?
2. Ako by ste charakterizovali veliteľa Rudolfa Hössa (nepoužívať vulgarizmy)?
3. Čím obhajoval Höss svoje skutky?

Vyhladzovacie tábory

Poznámky žiakov

3. **vyhladzovacie tábory** – vznikli z koncentračných táborov. Cieľ: v čo najkratšom čase vyvraždiť čo najviac nepohodlných ľudí, najmä Židov. Zabíjalo sa v plynových komorách a telá sa spaľovali. Najväčšie vyhladzovacie tábory – **Osviečim-Brezinka, Treblinka, Sobibor.**

Počas 2. sv. vojny zavraždili fašisti približne **6 000 000 Židov.**

Vyhladzovacie tábory

Upevňovanie nového učiva

1. Čo to bol holokaust?
2. Vymenuj jednotlivé etapy holokaustu počas 2. sv. vojny!
3. Prečo začal Hitler presídľovať Židov zo svojich pôvodných domovov?
4. Čo boli židovské getá?
5. Aký účel mali židovské getá?
6. Kde sa nachádzali najväčšie židovské getá v Európe?

Vyhladzovacie tábory

Upevňovanie nového učiva

7. Ako prebiehali transporty Židov do koncentračných táborov?
8. Aký bol rozdiel medzi koncentračným táborom a vyhladzovacím táborom?
9. Kde boli najznámejšie vyhladzovacie tábory?

Vyhladzovacie tábory

Domáca úloha

Vytvoriť krátku prezentáciu v PowerPointe na tému holokaust!

Príloha 2 – Osvienčimský kat a jeho žena

Počas druhej svetovej vojny zavraždili nacisti milióny ľudí v táboroch, zriadených práve na tento účel. Najväčším táborom smrti bol Osvienčim na území Poľska, ktoré Nemecko okupovalo od roku 1939. Jeho veliteľom bol Rudolf Höss. Žil vo vile táborového areálu s manželkou a piatimi deťmi, pred ktorými úzkostlivo tajil, čo je jeho prácou. Po druhej svetovej vojne bol, podobne ako iní nacistickí zločinci, odsúdený na smrť. Francúzsky spisovateľ Robert Merle (merl) napísal o tomto človeku román, z ktorého si môžete prečítať úryvok.

Otvoril som dvere do svojej pracovne a zostal som ohromený. Stála tam Elsa, vzpriamená a bledá, ľavou rukou sa opierala o stoličku. Automaticky som za sebou zavrel a uhol pred jej pohľadom. Elsa povedala: „Rudolf!“ Obzrel som sa na ňu, jej pohľad bol strašný. Znovu som odvrátil hlavu. Chcel som sa obrátiť, odísť a so všetkým tu skončiť. Ale zostal som stáť ako pribitý, neschopný pohybu. Nedokázal som sa na ňu ani pozrieť. „Ty ich teda posielaš do plynu!“ povedala ticho. „A ten neznesiteľný zápach, to sú oni!“ Otvoril som ústa, ale nemohol som prehovoriť. „Tie komíny!“ pokračovala, „teraz už rozumiem.“ Hľadel som do zeme a povedal som: „Pochopiteľne, mŕtvych pálime. V Nemecku sa telá pálili odjakživa, to predsa vieš, je to otázka hygieny. Proti tomu nemôžeš nič mať. Najmä pri epidémiách.“ Elsa vykrikla: „Luháš! Ty ich posielaš do plynu!“ Ohromene som zdvihol hlavu: „Ja že luhám? Elsa ako sa opovažuješ?“ Pokračovala ako keby ma nepočula: „Mužov, ženy, deti... nahých.“ Vzpriamil som sa. „Neviem, o čom hovoríš.“ Len s veľkým úsilím sa mi podarilo pohnúť sa. Obrátil som sa a zamieril som ku dverám. Práve v tom okamihu ma s neuveriteľnou rýchlosťou predbehla, vrhla sa na dvere a oprela sa o ne chrbtom. „Ty!“ povedala, „ty!“ Chvela sa po celom tele. Jej velikánske iskrivé oči ma uprene pozorovali. Vykrikol som: „A ty si myslíš, že mne sa to páči?“ A vtom ma zaplavila vlna hanby. Zradil som ríšskeho vedúceho, prezradil som štátne tajomstvo. „Je to teda pravda?“ kričala Elsa, „zabíjaš ich?“ Znova zaznel jej výkrik: „Zabíjaš ich!“ Bleskurýchlo som ju chmatol za rameno, položil som jej ruku na ústa a povedal: „Len nie tak nahlas Elsa, prosím ťa, nie tak nahlas.“ Zažmurkala, vytrhla sa mi, odtiahol som ruku od jej úst, Elsa načúvala, chvíľu sme zostali bez hnutia, tichí a ako spojenci sme počúvali zvuky v dome. Povedala tichým, normálnym hlasom: „Pani Müllerová už zrejme odišla.“ „A slúžka? spýtal som sa. „Perie v suteréne a deti spia.“ Ešte chvíľu sme ticho počúvali. Potom sa obrátila, pozrela sa na mňa a akoby si naraz uvedomila, kto som, jej tvár znova poznačila hrôza a znova sa pritlačila k dverám. Stálo ma to veľa síl., aby som jej mohol povedať: „Elsa, počúvaj ma, musíš to pochopiť. To sú len tí práce neschopní. Pre všetkých nie je dost' jedla. Je to pre nich oveľa lepšie...“ Jej tvrdý, nemilosrdný pohľad sa nezmenil: „Takže takto si si to vymyslel.“ povedala potichu. „Ja predsa nie, ja za to nemôžem. Je to rozkaz!“ Opopvržlivo povedala: „Ktože by mohol vydať taký rozkaz?“ „Ríšsky vodca!“ Úzkosťou sa mi zovrela hrdlo: znova som ho zradil. „Ríšsky vodca?“ opakovala. „Ale prečo?“ Pokrčil som plecami: „To ty nemôžeš pochopiť. Také veci jednoducho nechápeš. Našími úhlavnými nepriateľmi sú Židia. To vari vieš. To Židia rozpúťali vojnu. Ak ich nezlikvidujeme teraz, tak oni sami neskôr vykyožia celý nemecký národ.“ „To je predsa nezmysel,“ ozvala sa s neslýchanou zaľatosťou. „Ako by nás mohli vykyožiť, keď vojnu vyhráme my?“ Díval som sa na ňu s ústami dokorán. O tom som nikdy nepremýšľal. Naozaj som nevedel, čo si mám myslieť. Odvrátil som hlavu a po chvíli som povedal: „Je to rozkaz.“

(Robert Merle: Smrť je mojím remeslom)

Príloha 3 – Domáca úloha: Prezentácia na tému holokaust

HOLOKAUST

Meno: Fero Laco

Spaľovne

Obete

Najpočetnejšími obetami holokaustu boli Židia. Holokaust však okrem Židov zasiahol aj príslušníkov niektorých slovanských národov, hlavne Poliakov, Bielorusov, Ukrajincov, Rusov, či obyvateľov Juhoslávie alebo Rómov.

Rasová otázka

Ničenie Židov malo predovšetkým hospodárske príčiny. Nacisti sa tak najkratšou cestou zmocňovali dôležitých hospodárskych a politických pozícií, ktoré boli obsadené Židmi.

Počet mrtvých

Celkový počet obetí holokaustu sa odhaduje na 12 až 16 miliónov, z toho zhruba 6 miliónov Židov.

Pokusy na živých ľuďoch

5 experimentní na väzňoch, chorých a duševne postihnutých začala Tretia ríša už pred vojnou.

Koncentračné tábory

Najúčinnnejším a najhroznejším prostriedkom nemeckého holokaustu boli vyhladzovacie tábory, kde sa hromadne popravovalo zastrelením, obesením a jedovatým plynom.

Židia

Príloha 4 – Domáca úloha: Správa z besedy o holoakuste

Beseda o holokauste

Dňa 21. 2. 2011 sme v našej škole privítali vzácneho host'a. Bol ním pán Jossi Steiner, ktorý je rabínom v košickej židovskej obci. Deviatikom rozpovedal svoj životný príbeh z 2. svetovej vojny ako spolu s rodičmi utekal pred deportáciou do koncentračného tábora a ako sa počas deviatich mesiacov skrýval v pivnici pred gestapom. Aj touto cestou sme si priblížili minulosť a veríme, že aspoň malou mierou prispejeme k tomu, aby sa podobné veci už v budúcnosti neopakovali.